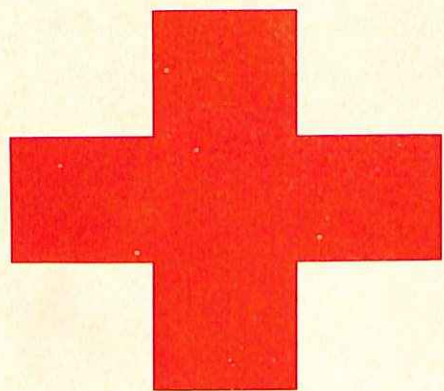

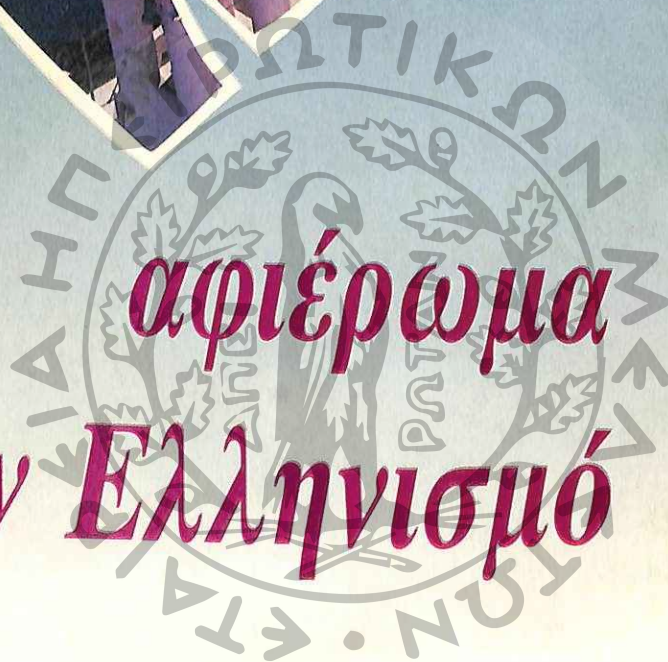
ΜΑΡΤΙΟΣ 1992

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ
ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΝΕΟΤΗΤΟΣ

αφιέρωμα
στον Ελληνισμό

αφιέρωμα στον Ελληνισμό...

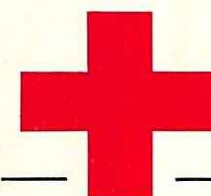
Στο τεύχος αυτό του Μαρτίου, επιχειρούμε μια απόπει-
ρα προσέγγισης των εθνικών μας θεμάτων από μια άλλη
οπτική γωνία.

Όχι την πολιτική ή στρατιωτική αλλά την πολιτιστική, λο-
γοτεχνική, αρχαιολογική, ιστορική.

Για τη Μακεδονία, Κύπρο, Β. Ήπειρο και το Αιγαίο πι-
στεύουμε πως μπορούμε να σκιαγραφήσουμε και ανιχνεύ-
σουμε μ' ένα ξεχωριστό τρόπο όσα η εθνική μας συνείδη-
ση μέσα στο πέρασμα των αιώνων κατέγραψε.

Η Διεύθυνση Σύνταξης

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ
ΕΡΥΘΡΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΣ
ΝΕΟΤΗΤΟΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ '92

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4 ΒΕΡΓΙΝΑ

«Σήμερα, ύστερα από 131 χρόνια,
τα μνημεία μίλησαν μόνα τους...»

10 ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ (1919 - 1992)

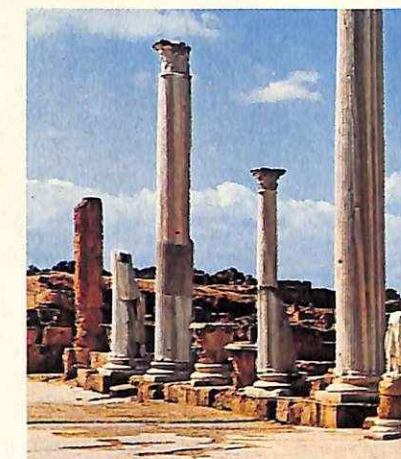
12 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

15 «ΕΝΑ ΠΑΙΔΑΚΙ ΜΕ ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ» (Κυπριακό διήγημα)

18 ΟΙ ΚΥΠΡΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

20 Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

23 Η ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

26 ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ

Η Σαντορίνη τα χρόνια της Τουρκοκρατίας
Η άνοδος των νησιωτών

28 ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ Ιστορική θεώρηση

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ
ΣΤΑΥΡΟΥ ΝΕΟΤΗΤΟΣ
Λυκαβητού 1-106 72 Αθήνα
Τηλ. 3610.683
Τηλ. fax: 3604.687
Α' περίοδος 1924-1941 —
Β' περίοδος — Έτος 46ο
Αρ. τεύχους 7
Μάρτιος '92
Τιμή τεύχους Δρχ. 100

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γραφείο Τύπου Ε.Ε.Σ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:
Σπύρος Νικολόπουλος. ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΔΟΜΗ Ο.Ε. ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕ-
ΛΕΙΑ: Νίκος Σαμπαζιώτης. ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ: ΠΟΛΥΜΟΡΦΟ ΕΠΕ. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ:
ΜΑΝΤΕΛΟΣ Α.Ε. ΜΟΝΤΑΖ: Μ. Πεντάρης - Γ. Κουλεπάκης. ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Α-
θηναϊκές Εκτυπωτικές & Εκδοτικές Επιχειρήσεις Α.Ε.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΜΜΗΤΕΙΑ

ΒΕΛΙΣΟΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

20-8-90

45299

ΒΕΡΙΓΙΝΑ

«... ΣΗΜΕΡΑ, ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ 131 ΧΡΟΝΙΑ, ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΜΙΛΗΣΑΝ ΜΟΝΑ ΤΟΥΣ...»

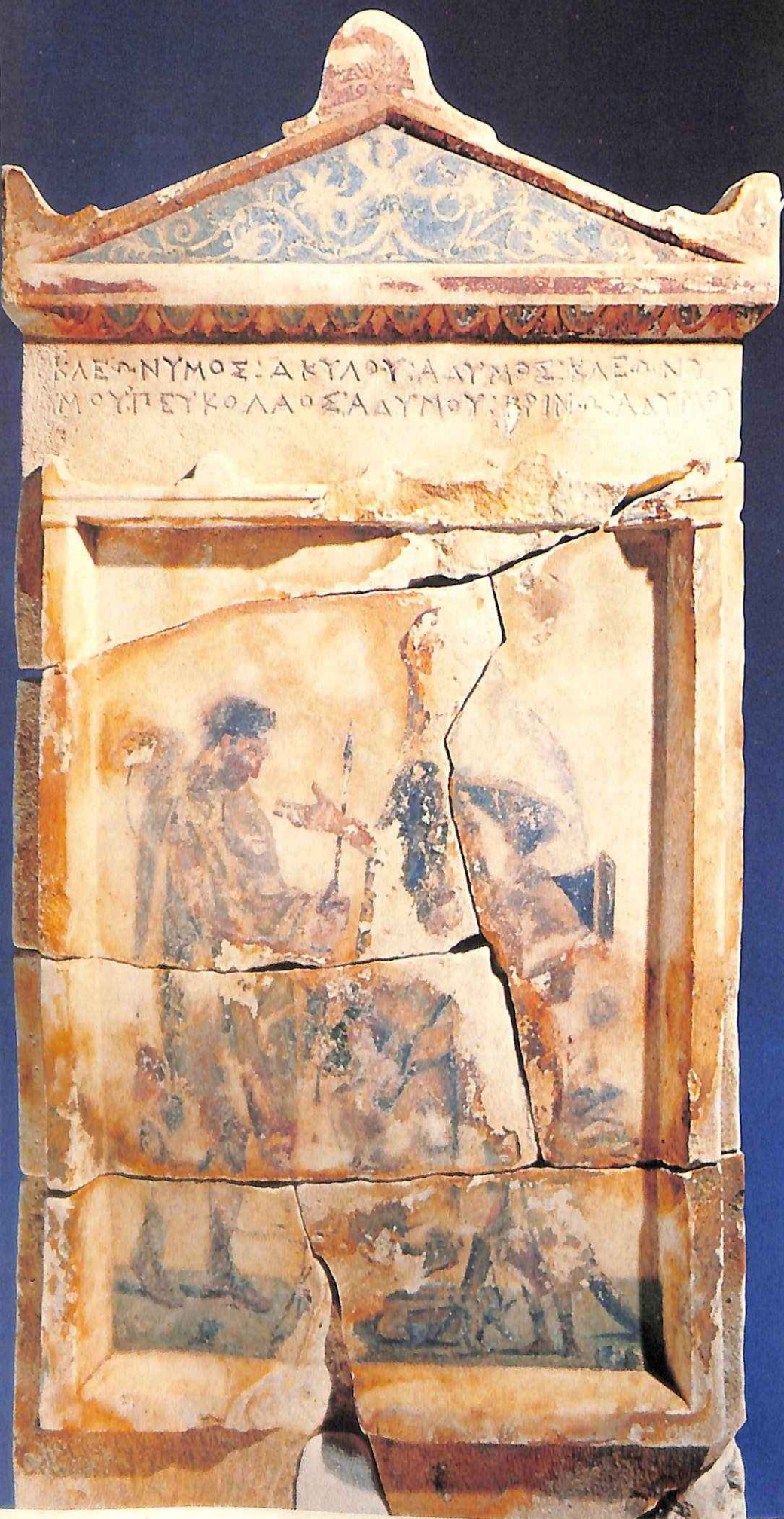
Όταν ο Léon Heuzey, ο γάλλος αρχαιολόγος που άρχισε τις ανασκαφές του ανακτόρου της Βεργίνας στα 1861, κλείνοντας τη δημοσίευση των ευρημάτων του, ευχόταν τη συνέχιση της έρευνας, ήταν αδύνατο να φαντασθεί πόσο

Του ΜΑΝΟΛΗ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

Καθηγητή Αρχαιολόγου

γόνιμη θα ήταν η έρευνα αυτή. Ο ίδιος φρόντισε να μην αφήσει ανώδυνη την περιοχή που απλώνεται ανάμεσα στα χωριά Παλατίτσια και Βεργίνα: της απέδωσε το όνομα της Βάλλας, μιας πόλης άγνωστης και ασημαντής, που το όνομά της έσωσε μονάχα κάποιο αρχαίο λεξικό. Οι αρχαιολογικές έρευνες που ξανάρχισαν το 1937-38 από τον Κ.Α. Ρωμαίο και συνεχίζονται ως σήμερα, προχώρησαν χωρίς τη βοήθεια οποιασδήποτε γραπτής πηγής που θα μπορούσε να οδηγήσει τα βήματα των αρχαιολόγων. Σήμερα, ύστερα από 131 χρόνια, τα μνημεία μίλησαν μόνα τους. Οι «φθεγγόμενοι λίθοι», όπως τόσο εύστοχα τους χαρακτήρισε ένας πρωτοπόρος μελετητής της μακεδονικής αρχαιολογίας, ο Μ. Δήμιτσας στον τίτλο του πολύτιμου έργου του «Η Μακεδονία εν λίθοις φθεγγομένοις και μνημείοις σωζομένοις», μας επιτρέπουν να αναστήσουμε όχι απλά και μόνο μια αρχαία μακεδονική πολιτεία, αλλά την ίδια την αρχαία πρωτεύουσα του βασιλείου των Μακεδόνων, τις Αιγές ή Αιγεές.

Γνωστή κι αυτή μονάχα ως όνομα, είχε μια παράξενη ιστορική μοίρα. Κάπου κοντά στα τέλη του 5ου προχριστιανικού αιώνα παύει να είναι πρωτεύουσα του μακεδονικού κράτους: ο βασιλιάς Αρχέλαος χτίζει τη νέα πρωτεύουσα, την Πέλλα, κάτω στον κάμπο, κοντά στη θάλασσα. Λιγότες γίνονται πια οι μνείες των Αιγών στους αρχαίους συγγραφείς: η πιο αξιοσημείωτη συνδέεται με τη δολοφονία του Φιλίππου στο θέατρο της αρχαίας πρωτεύουσας στα 336 π.Χ. Μια δεύτερη αναφέρεται στην κατάληψή τους το 274/3 π.Χ., από τον Πύρρο την εγκατάλειψη φρουράς μισθοφόρων Γαλατών και τη σύληση των βασιλικών τάφων. Ύστερα λησμονείται σιγά σιγά, καθώς άλλες πόλεις, όπως η Βέροια, προβάλλουν στα χρόνια της ρωμαϊκής κυριαρχίας και στους επόμενους αιώνες της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Το πιο περίεργο όμως, είναι ότι κάποτε ερημώνεται ολότελα και ξεχνιέται ακόμα και η θέση της. Όταν, ύστερα από αιώνες, οι άνθρωποι ενδιαφέρονται για το ιστορικό παρελ-

θόν και αναζητούν να εντοπίσουν τις αρχαίες κοιτίδες τους, από μίαν απροσδόκητη σύγχυση, στηριγμένη σε κάποιον ρωμαίο ιστοριοδίφη - συμπιλητή, πιστεύουν πως οι Αιγές ταυτίζονται με την Έδεσσα της Δυτικής Μακεδονίας. Η πίστη αυτή τους κάνει να παραβλέπουν μερικά πρόδηλα πράγματα: πρώτα πρώτα πως είναι παράλογο και χωρίς προηγούμενο μια πόλη με δυο ονόματα: ύστερα τη ρητή μαρτυρία του αρχαίου γεωγράφου Πτολεμαίου που μας δίνει διαφορετικά γεωγραφικά στίγματα για τις δύο πόλεις. Χρειάστηκε η καθαρή σκέψη και η επιστημονική τόλμη του N.G. L. Hammond για να ξαναβρούν οι Αιγές την πραγματική τους θέση. Για πρώτη φορά το 1968 σε μίαν ανακοίνωσή του στη Θεσσαλονίκη υποστήριξε πως οι Αιγές πρέπει να τοποθετηθούν στη Βεργίνα, όπου είχε αποκαλυφθεί το λαμπρό ανάκτορο και ο μακεδονικός τάφος με τον επιβλητικό μαρμαρίνο θρόνο. Την άποψή του στήριξε σε μια σειρά θεωρητικές σκέψεις και ιστορικές πληροφορίες. Η συνέχεια των ανασκαφών επιβεβαίωσε πέρα από κάθε προσδοκία την ορθότητα της ταύτισης αυτής. Σήμερα έχει γίνει δεκτή από όλους σχεδόν τους ιστορικούς και αρχαιολόγους. **Έτσι τα ευρήματα των ανασκαφών αποχτούν ιδιαίτερη σημασία, γιατί έρχονται να φωτίσουν την ιστορία της ίδιας της κοιτίδας των αρχαίων Μακεδόνων.**

Στη σημερινή φάση των ανασκαφών μπορούμε να συνοψίσουμε με αρκετή ασφάλεια τις γνώσεις μας για την πόλη των Αιγών.

Οι πρώτοι κάτοικοι της περιοχής φαίνεται ότι έρχονται σ' αυτή τη θέση στα τέλη της εποχής του χαλκού, δηλαδή μέσα στον 11ο, ή, το αργότερο, στις αρχές του 10ου π.Χ. αιώνα. Τούτο προκύπτει από τις παλαιότερες ταφές του νεκροταφείου των τύμβων, που ανάγονται σ' αυτή την περίοδο.

Η άποψη πως πρόκειται για φρυγικά φύλα, Φρύγες ή Βρύγους, βρίσκεται ενίσχυση από ρητές μαρτυρίες αρχαίων πηγών ότι κάποτε οι Φρύγες έζησαν σ' αυτή την περιοχή της Μακεδονίας. Πότε οι Φρύγες μετακινήθηκαν, είναι δύσκολο να γνωρίζουμε: όταν όμως σκεφτούμε ότι μέσα στον 8ο π.Χ. αιώνα το φρυγικό κράτος της Μικράς Ασίας έχει

Γραπτή επιτύμβια στήλη από το νεκροταφείο της Βεργίνας. Πάνω από 50 τέτοιες στήλες από τάφους απλών Μακεδόνων πολιτών έχουν βρεθεί. Τα ελληνικά ονόματα των νεκρών γύρω στο 400-350 π.Χ. ενισχύουν αποφασιστικά την άποψη ότι οι Μακεδόνες ήταν φύλλο Ελληνικό χωρίς Ιλλυρικά ή Θρακικά στοιχεία.

κιάσας εντυπωσιακή ακμή, είμαστε υποχρεωμένοι να δεχτούμε πως η μετακίνηση των Φρυγών από την Ευρώπη προς την Ασία δεν μπορεί να έγινε ύστερα από τον 9ο π.Χ. αιώνα. Εκείνο που θεωρώ βέβαιο είναι ότι οι πρώτοι Μακεδόνες φτάνουν στην περιοχή της Βεργίνας όχι αργότερα από τις αρχές του 7ου π.Χ. αιώνα, κατώτατο όριο που δεν αποκλείει αρκετά προγενέστερη εγκατάστασή τους.

Στην περιοχή αυτή ιδρύεται από τη δυναστεία των Αργεαδών η πρώτη πρωτεύουσα του μακεδονικού βασιλείου Αιγαί ή Αιγεαί. Αν και

Η χρυσή λάρνακα, μέσα στην οποία βρέθηκαν τα οστά του Φιλίππου και το βαρύτιμο χρυσό στεφάνι από φύλλα και καρπούς βελανιδιάς.

δεν έχουμε αρχαιολογικά ευρήματα από την πόλη αυτής της εποχής μπορούμε να υποθέσουμε ότι βρισκόταν στα υψώματα νότια από το ανάκτορο. Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Πέλλα, οι Αιγές έπαψαν να είναι το διοικητικό κέντρο, αλλά διατήρησαν φαίνεται την αίγλη της παλαιάς πρωτεύουσας. Τα στοιχεία που διαθέτουμε μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε ως βέβαιο ότι μέσα στον 4ο π.Χ. αιώνα οι

Αιγές γνώρισαν μια περίοδο ακμής, η οποία οφείλεται πιθανότατα στον Φίλιππο. Μέσα στον 4ο αι. οικοδομείται το λαμπρό ανάκτορο, κατασκευάζεται το θέατρο, χτίζονται ναοί και στολίζονται με λατρευτικά και αναθηματικά αγάλματα. Η πόλη απλώνεται σε μια μεγάλη έκταση και χαμηλότερα από το ανάκτορο. Είναι πολύ πιθανόν ότι τα τείχη που περιβάλλουν όλη σχεδόν την πόλη χτίζονται σ' αυτήν την περίοδο, ενώ κατασκευάζεται αξιόλογο υδροδοτικό σύστημα. Τα επιτύμβια μνημεία και οι τάφοι, τόσο του 4ου αι. όσο και των επόμενων, δείχνουν ό,τι μονάχα πλούτο, αλλά και υψη-

Το χρυσό στεφάνι που βρισκόταν στον ώμο της Γαστεοδόχου υδρίας

Η χρυσελεφάντινη ασπίδα του Φιλίππου.

λή πολιτιστική στάθμη των κατοίκων.

Εκτός από τους βασιλικούς τάφους, μια σειρά μακεδονικοί τάφοι βεβαιώνουν πως πλούσιοι ευγενείς εξακολουθούσαν να ζουν στην παλαιά πρωτεύουσα. Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση παρουσιάζεται μια κάμψη, όμως η πόλη εξακολουθεί να υπάρχει, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από λείψανα οικιών και από τάφους. Φαίνεται όμως πως κάποια μετατόπιση προς την πεδιάδα, που άρχισε ίσως παλαιότερα, συνεχίζεται σ' αυτή τη φάση, όπως μαρτυρούν ερείπια κτισμάτων, αλλά προπάντων τα θεμέλια μιας παλαιοχριστιανικής βασιλικής που αποκαλύφθηκε πρόσφατα. Για τους πρώτους αιώνες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας δεν γνωρίζουμε τίποτα. Όμως από γραπτή μαρτυρία του 14ου αιώνα μαθαίνουμε την ύπαρξη του χωριού Παλατίτσια, όπου τον 16ο αιώνα χτίζεται η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, που σώζει ως σήμερα την πλουσιότερη τοιχογράφησή της.

Η αρχαιολογική έρευνα της περιοχής έχει δώσει ως τώρα άφθονο υλικό τόσο για τη γνώση του πολιτισμού των Μακεδόνων όσο και για την κατανόηση της ιστορικής τους φυσιογνωμίας. Είναι βέβαιο πως η συνέχισή της και η συστηματική μελέτη των ευρημάτων, θα μας επιτρέψουν να σχηματίσουμε μια πολύ πιο καθαρή και προπάντων πιο ασφαλή εικόνα για το τμήμα αυτό του ελληνισμού, που από τον 4ο αι. και ύστερα πρωταγωνίστησε στην ιστορική πορεία του και κατόρθωσε ν' απλώσει την ελληνική παιδεία και την ελληνική γλώσσα σε όρια σχεδόν οικουμενικά. Και θ' αποτελούσε αληθινά ιστορικό παράδοξο, που δεν έχει το όμοίό του, αν δεχόμασταν πως οι συντελεστές αυτού του παγκόσμιου εξελληνισμού ήταν ένας λαός «βάρβαρος» που υποχρεώθηκε από τους ηγεμόνες του να αποβάλει τον εθνικό του χαρακτήρα, ν' αλλάξει τα ονόματά του, να δεχτεί μια ξένη θρησκεία, να ξεχάσει τη γλώσσα του για να μεταμορφωθεί σε φορέα ενός ξένου ανώτερου πολιτισμού. Πέρα από τις όποιες επιστημονικές λεπτομέρειες των σοφών, υπάρχει, πιστεύω, η ουσιαστική αντιμετώπιση της ιστορίας που δεν είναι εύκολο να εγκλωβισθεί ούτε στην προφορά ενός γράμματος ούτε στον σχολαστικισμό των γραμματικών.

Ο σιδερένιος θώρακας του Φιλίππου που βρέθηκε στην Βεργίνα. Κοσμείται με χρυσές ταινίες και δισκία με λεοντοκεφαλές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

(1919 - 1992)

Η Ελλάδα ολόκληρη τίμησε τη μνήμη και θρήνησε την απώλεια του ανασκαφέα της Βεργίνας Μανώλη Ανδρόνικου, που το έργο του διακήρυξε την ελληνικότητα της Μακεδονίας και τα μουσεία και την ιστορία του πολιτισμού με μοναδικής εθνικής και καλλιτεχνικής αξίας ευρήματα. Ο «Ε.Ε.Σ.Ν.» δημοσιεύει στη συνέχεια ένα χαρακτηριστικό κείμενό του για το μεγάλο πάθος της ζωής του: τη Βεργίνα.

Ο Μανώλης Ανδρόνικος γεννήθηκε στην Προύσα το 1919. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1936-40) και αναγορεύθηκε διδάκτορας της ίδιας Σχολής το 1952. Στη διάρκεια της κατοχής διέφυγε στη Μέση Ανατολή. Ύστερα από τον πόλεμο εργάστηκε ως ιδιωτικός εκπαιδευτικός και το 1949 διορίστηκε στην Αρχαιολογική Υπηρε-

σία. Το 1954-55 έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην Οξφόρδη. Το 1957 εκλέχθηκε υφηγητής και το 1961 καθηγητής της Κλασικής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπου εργάστηκε ως το 1983.

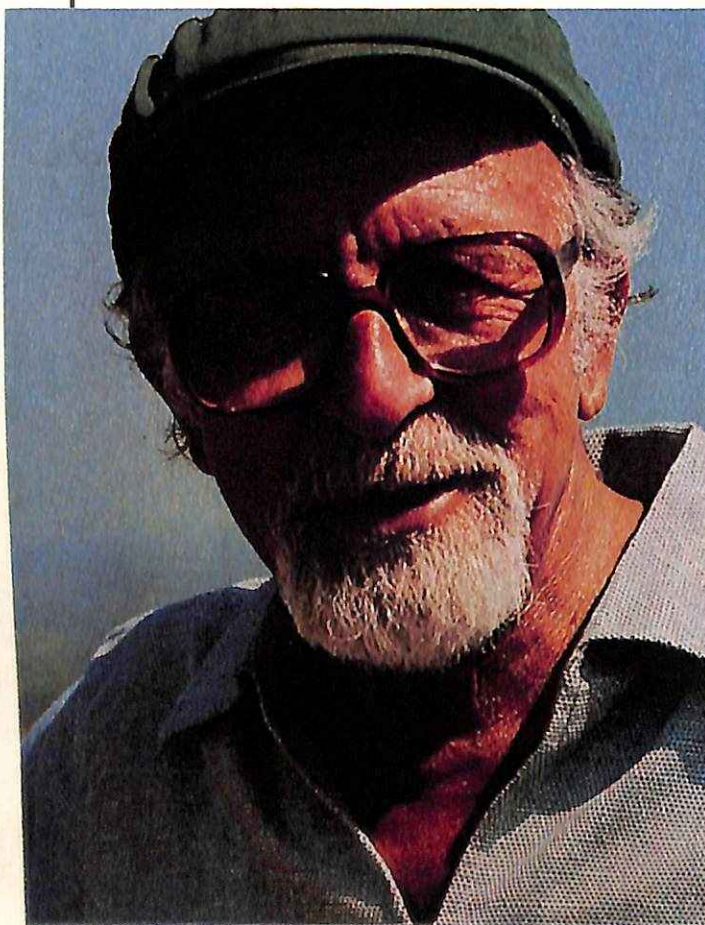
Εκτός από την αρχαιολογική και πανεπιστημιακή του δραστηριότητα ασχολήθηκε με θέματα παιδείας, λογοτεχνίας και τέχνης και δημοσίευσε μελέτες και άρθρα σε πολλά περιοδικά και εφημερίδες. Είχε διδάξει και δώσει πολλές διαλέξεις σε Πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής.

Η ανασκαφική του δραστηριότητα απλώθηκε σε αρκετές περιοχές της Βόρειας Ελλάδας (Βέροια, Κιλκίς, Χαλκιδική, Θεσσαλονίκη), αλλά το κύριο ανασκαφικό του έργο συναντάμε στη Βεργίνα, όπου εργάστηκε αρχικά ως βοηθός του δασκάλου του Κ.Α. Ρωμαίου (1938-40) ενώ από το 1952 πραγματοποίησε τις δικές του έρευνες. Η συστηματική αυτή προσπάθεια οδήγησε το 1977 στην αποκάλυψη των βασιλικών τάφων της Μακεδονίας με τα αμύθητα ευρήματα και στην αποκάλυψη πιθανότατα του τάφου του Φιλίππου Β'.

Ο Μανώλης Ανδρόνικος ήταν ισόβιος εταίρος της Αρχαιολογικής Εταιρείας Αθηνών, τακτικός εταίρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου του Βερολίνου, της A.I.C.A. (Διεθνής Ένωση Τεχνοκριτών), της «Τέχνης» της Θεσσαλονίκης, του Explorer's Club της Νέας Υόρκης, επίτιμος εταίρος της Ισπανικής Εταιρείας Κλασικών Σπουδών Rastor και της Εταιρείας Ελληνικών Σπουδών του Λονδίνου. Υπήρξε Πρόεδρος του Αρχαιολογικού Συμβουλίου (1964-65), του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος (1974-75) και ήταν αντιπρόεδρος του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Το 1980 η Ακαδημία Αθηνών τον εξέλεξε αντεπιστέλλον μέλος της και το 1982 τιμήθηκε με το βραβείο «Ολυμπία» του Ιδρύματος Α. Ωνάση.

Πέθανε στις 31 Μαρτίου 1992 στη Θεσσαλονίκη.

Το ανάκτορο της Βεργίνας και στο βάθος αριστερά τό σημερινό χωριό.

Μανóλης Ανδρόνικος

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΟΧΗ

2200-2000 π.Χ.: Ινδοευρωπαϊκά φύλα χωρισμένα σε τρεις ελληνόφωνες ομάδες εγκαθίστανται στην περιοχή της Β. Πίνδου - Η δυτική ομάδα, στην οποία υπερισχύουν οι Μακεδνοί, διασπώνται: όσοι δεν προχωρούν προς τη νότιο Ελλάδα, μετακινούνται στην περιοχή της σημερινής Δυτικής, Νότιας και Κεντρικής Μακεδονίας.

7ος π.Χ. αι.: Η Ορεστιάς (Καστοριά) αναφέρεται ως κοιτίδα της μακεδονικής δυναστείας των Αργεαδών και Τημενιδών.

7ος-6ος π.Χ. αι.: Οι Μακεδόνες εγκαθίστανται στις περιοχές της σημερινής Πιερίας, Βερμίου, Πτολεμαΐδας, Αριδαίας, και φτάνουν μέχρι τη Χαλκιδική.

6ος-4ος π.Χ. αι.: Οι Μακεδόνες βγαίνουν σιγά - σιγά από την απομόνωσή τους - παρατηρείται ραγδαία πολιτισμική άνθηση που φτάνει στον απόγειό της την εποχή των βασιλέων Αμύντα, Φιλίππου Β' και Μεγάλου Αλεξάνδρου. Τα αρχαιολογικά ευρήματα, σε συνδυασμό με τις γλωσσολογικές αναλύσεις των ονομάτων και επιγραφών, αποδεικνύουν τη διαχρονική πολιτισμική ενότητα των Μακεδόνων με τους υπόλοιπους Έλληνες.

168 π.Χ.: Η Μακεδονία υποδουλώνεται στους Ρωμαίους.

2ος π.Χ.-3ος μ.Χ. αι.: Οι μακεδονικές περιοχές συγκεντρώνουν αποίκους από Ανατολή και Ιταλία. Όλοι οι άποικοι εξελληνίζονται γλωσσικά.

3ος μ.Χ. αι.: Γότθοι και συγγενικά φύλα επιδράμουν στη Μακεδονία - Δε σημειώνονται εθνολογικές αλλοιώσεις.

ΒΥΖΑΝΤΙΟ

324 μ.Χ. κ.ε.: Μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους στη Κωνσταντινούπολη, η περιοχή της Μακεδονίας και η πρωτεύουσά της Θεσσαλονίκη αναβαθμίζεται ο ελληνικός πληθυσμός της Μακεδονίας μένει αμετάβλητος μέχρι τον 7ο μ.Χ. αι.

7ος μ.Χ. αι.: Σλαβικά φύλα εγκαθίστανται στην περιοχή της Μακεδονίας οργανωμένα σε ομάδες που ονομάζονται «Σκλαβηνία». Όπως

προκύπτει από βυζαντινές πηγές, πολλοί από τους Σλάβους αυτούς εξελληνίστηκαν.

7ος-8ος μ.Χ. αι.: Φινο-ταταρικά φύλα εισβάλλουν στη Βαλκανική, αφομοιώνονται από τους Σλάβους και δημιουργούν το Βουλγαρικό κράτος.

10ος μ.Χ. αι.: Οι Βούλγαροι, με ηγέτη το Σαμουήλ, επιδράμουν στο Βυζάντιο. Οι περιοχές της Νότιας Μακεδονίας δεν υπέστησαν εθνολογικές αλλοιώσεις και παρέμειναν ελληνικές. Στις περιοχές της Μακεδονίας, που βρίσκονται σήμερα στη νότια Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία, το σλαβικό στοιχείο υπερτερεί.

14ος μ.Χ. αι.: Η σέρβικη αυτοκρατορία του Ντουσάν επεκτείνεται στο μακεδονικό χώρο, χωρίς όμως να μεταβάλλει εθνολογικά τη Μακεδονία.

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

15ος μ.Χ. αι.: Η οθωμανική κατάκτηση επιφέρει εθνολογικές αλλαγές στη Μακεδονία. Ο χριστιανικός πληθυσμός στρέφεται προς τα ορεινά και τουρκομανικοί πληθυσμοί εγκαθίστανται στην Κεντρική Μακεδονία. Πολλοί χριστιανοί ασπάζονται το μουσουλμανισμό (και το 1923-24 εγκαθίστανται στην Τουρκία βάσει της συμφωνίας περί ανταλλαγής πληθυσμών).

17ος μ.Χ. αι.: Παρατηρούνται μεγάλες πληθυσμιακές μετακινήσεις σε όλη τη Βαλκανική. Οι χριστιανοί ξαναγυρίζουν στα πεδινά. Τούρκοι εγκαθίστανται σε Δυτική, Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία. Έλληνες από τη Θεσσαλία, Ήπειρο, και Μακεδονία εγκαθίστανται σε Σερβία, Αυστρία, Ουγγαρία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Νότιοι Σλάβοι, και, κυρίως, Βούλγαροι εγκαθίστανται στη νότια Μακεδονία. Το σλαβικό στοιχείο επικρατεί στην κεντρική και βόρεια ζώνη της Μακεδονίας (σημερινή νότια Γιουγκοσλαβία).

18ος μ.Χ. αι.: Το ελληνικό στοιχείο της Μακεδονίας αναπτύσσεται στον οικονομικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό τομέα και με τη βοήθεια του κλήρου αποκτά συνείδηση της ελληνικής του ταυτότητας και της πολιτιστικής του υπεροχής.

ΝΕΩΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

1870 μ.Χ. Με την ίδρυση της ανεξάρτητης βουλγαρικής εκκλησίας αρχίζει ο ελληνοβουλγαρικός ανταγωνισμός για την επικράτηση στη Μακεδονία (στη ζώνη που εκτείνεται μεταξύ της γραμ-

μής Καστοριάς - Πτολεμαΐδας - Γιαννιτσών - Ζίχνης Σερρών στο νότο, και Άχριδας - Περγλεπέ - Στρώμνιτσας - Μελενίκου - Νευροκοπίου στο βορρά).

1897 μ.Χ. Μετά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 οι Βούλγαροι προσεταιρίζονται ένα μεγάλο μέρος του σλαβόφωνου πληθυσμού της παραπάνω αναφερόμενης ζώνης 1904-1908 μ.Χ. Ένοπλος αγώνας των Μακεδόνων για ένωση με Ελλάδα. Παρόλο που ο στόχος του Μακεδονικού Αγώνα δεν πραγματοποιήθηκε, αποδείχθηκε η υπεροχή του ελληνικού στοιχείου στο νότο και εδραιώθηκε η παρουσία του στην αμφισβητούμενη μεσαία ζώνη **1912-1913 μ.Χ.** Απελευθέρωση Μακεδονίας από Τούρκους. Η συνθήκη του Βουκουρεστίου καθορίζει τα σύνορα των βαλκανικών κρατών. Οι μακεδονικές περιοχές μοιράζονται ως εξής: Ελληνική Μακεδονία 51,57%, Γιουγκοσλαβική Μακεδονία 38,32%, και Βουλγαρική Μακεδονία 10,11%. Τα εδάφη της Μακεδονίας που πέρασαν στην κατοχή της Ελλάδας ταυτίζονται περίπου με τα όρια της Μακεδονίας των κλασικών χρόνων, εκτός από μια μικρή λωρίδα που παρέμεινε εντός σερβικής και βουλγαρικής περιοχής.

1913-1925 μ.Χ. Μετακινήσεις πληθυσμών που σταθεροποίησαν την εθνική ομοιογένεια της ελληνικής Μακεδονίας.

1926 μ.Χ. Τα στατιστικά στοιχεία της Κοινωνίας των Εθνών καταγράφουν τον πληθυσμό της Ελληνικής Μακεδονίας ως εξής: Έλληνες 88,8%, Μουσουλμάνοι 0,1%, Βούλγαροι 5,1% και διάφοροι 6,0%. Στην Ελλάδα οι σλαβόφωνοι κάτοικοι έχουν ελληνική συνείδηση, πράγμα που όμως δε συμβαίνει με τους κατοίκους της Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας οι οποίοι δεν έχουν εκσερβισθεί. Οι βλέψεις των Βουλγάρων και δευτερευόντως των Γιουγκοσλάβων για την ελληνική Μακεδονία έχουν ως στόχο γεωπολιτικούς υπολογισμούς για διέξοδο στο Αιγαίο

Β' Παγκόσμιος Πόλεμος: Η Βουλγαρία επιδιώκει την προσάρτηση μακεδονικών εδαφών της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας. Επεκτείνει τη ζώνη κατοχής της μέχρι τη Χαλκιδική και το Κιλίκι και εφαρμόζει πολιτική βίαιου εκβουλγαρισμού. Η πλήρης ενσωμάτωση της ανατολικής Μακεδονίας και δυτικής Θράκης αποτρέπει χάρη στις κινητοποιήσεις του ελληνικού λαού. Πολλοί δυσαρεστημένοι από τη σερβική διοίκηση Γιουγκοσλάβοι δέχον-

ται τους Βουλγάρους ως απελευθερωτές.

1943 μ.Χ. Η γιουγκοσλαβική ηγεσία (του Κροάτη Τίτο) θέτει ως στόχο αφενός την εξάλειψη της βουλγαρικής επιρροής στον πληθυσμό της και αφετέρου τη δημιουργία ενός ενιαίου μακεδονικού κράτους που θα περιλαμβάνει τόσο τη βουλγαρική, όσο και την ελληνική Μακεδονία.

2/8/1944 μ.Χ.: Η γιουγκοσλαβική ηγεσία στην προσπάθεια της οργάνωσης του κράτους της πάνω σε ομόσπονδη βάση και προκειμένου να αποκόψει τους δεσμούς με τη Βουλγαρία, ιδρύει το ομόσπονδο κράτος της «Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» και ο πληθυσμός της αποκτά νέο εθνικό όνομα, «Μακεδονικός». Παράλληλα, δημιουργούνται οι απαραίτητοι κρατικοί φορείς: «Μακεδονική» κυβέρνηση, «Μακεδονική» Βουλή, «Μακεδονική» πρωτεύουσα (Σκόπια), «Μακεδονική» Γραμματεία Εξωτερικής Πολιτικής και Εθνικής Άμυνας.

1945-1950 μ.Χ.: Οι Σλαβομακεδόνες (Σλαβόφωνοι με σλαβική συνείδηση) με κέντρο τα Σκόπια διεξάγουν «εθνοαπελευθερωτικό αγώνα» προκειμένου να πραγματοποιήσουν τις βλέψεις τους για ίδρυση «Μακεδονικού» κράτους.

1954-σήμερα: Μετά τη σύναψη του Τριμερούς Βαλκανικού Συμφώνου αμυντικής συμμαχίας, η Γιουγκοσλαβία εγκαταλείπει την προβολή εδαφικών αξιώσεων και περιορίζεται στη διατύπωση αιτημάτων για αναγνώριση «μακεδονικών» μειονοτήτων. Καλύπτει όμως με την ανοχή της όλες τις προπαγανδιστικές ενέργειες του ομόσπονδου κράτους των Σκοπίων και των Σκοπιανών που βρίσκονται στο εξωτερικό.

Η επίσημη Βουλγαρία το 1954 υιοθετεί τη θέση ότι «μακεδονικό έθνος» δεν υπάρχει και άρα δεν υπάρχει και μακεδονική μειονότητα στη Βουλγαρία. Ανεπίσημες όμως πρωτοβουλίες Βουλγάρων εθνικιστών, προωθούν τη θέση ότι κάθε Σλάβος ή σλαβόφωνος, σε οποιοδήποτε σημείο της Μακεδονίας κι αν κατοικεί, θεωρείται Βούλγαρος. Οι πρωτοβουλίες αυτές έχουν ενταθεί τα τελευταία χρόνια, και κυρίως μετά τις πολιτικές εξελίξεις στα Βαλκάνια το 1989. Σήμερα, το επίσημο Βουλγαρικό κράτος έχει υιοθετήσει την πολιτική της προσέγγισης απέναντι στους Σλαβομακεδόνες των Σκοπίων.

Από το ημερολόγιο 1992 των Εκπαιδευτηρίων ΔΟΥΚΑ.

ΚΥΠΡΟΣ

«ΕΝΑ ΠΑΙΔΑΚΙ ΜΕ ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ»

(ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ)

Του Κύπρου Χρυσάνθη

Το σπίτι γέμισε φως. Χωρίς ν' ανοίξουν παράθυρα στον καλοκαιρινό ουρανό, χωρίς ν' ανοίξει η ξύλινη πόρτα κατά την ανατολή, έτσι, με τη γέννηση του πρωτογιού, κατέβηκε το φως, ξεχείλισε από τον ουρανό, τρύπωσε ως την πιο ασήμαντη γωνιά του σπιτιού. Ο πατέρας, έγινε πια πατέρας ο τριαντάχρονος Αντρέας – ύστερα από επτά χρόνια άκαρπης παντρείας, ένοιωσε πως ψήλωσε το κορμί του, πως οι ώμοι του έγιναν πιο τετράγωνοι: τα πόδια του πατούσανε πιο σίγουρα τη γη, το στήθος του ανέσενε πιο βαθιά: είχε μια ματιά πιο κοφτερή να γέμισε το μάτι του αντριά, το μίλημά του κροταλούσε μέσα στο χώρο. Μια στιγμή τον πή-

ρε ένας εσωτερικός αγέρας, κάτι σαν σπινθήρες σε όλο του το σώμα ξεχυθήκανε, ένοιωσε να τον σπρώχνουν χίλια καλέσματα κι άρχισε να χορεύει κρατώντας το ρυθμό μ' ένα σιγομουρμούρισμα.

Η γερόντισσα η μάνα του, που το δέρμα της γέμισε ζαρωματιές σαν τη σταφίδα, τον κοίταξε με πολλή συλλογή. Κούνησε ελαφρά το κεφάλι της και προσπάθησε να πνίξει κάτι στη γλώσσα της.

– Σε καλό μας, ψιθύρισε όταν ο γιός της σταμάτησε το χορό και βγήκε στην αυλή του σπιτιού για ν' ανασάνει καλύτερα σε τούτη τη θερμή εποχή. Εξάλλου είχε αρχίσει να φυσάει το δειλό αεράκι, που έφερε δροσιές και μόσκους από τα γύρω περιβόλια.

– Αρσενικό, γιος, πρωτογίος, βρόντηξε μια στιγμή η φωνή του κοιτάζοντας τον ήλιο που βασίλευε αρχοντικά κείνη την ώρα.

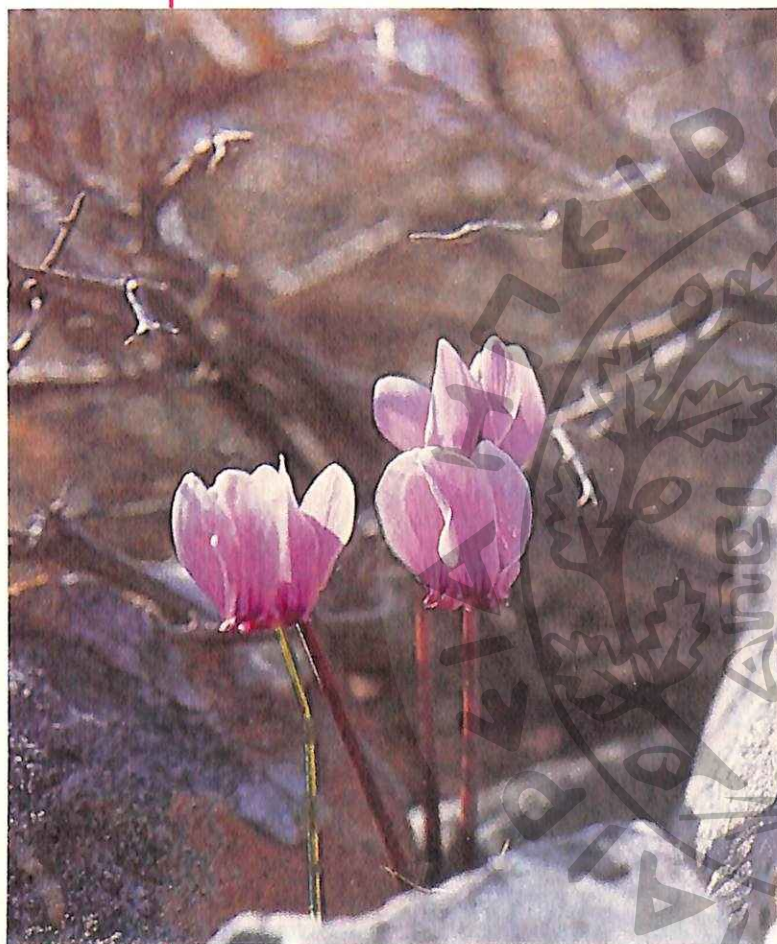
Κι οι λίγες μέρες, που φαινόταν σαν αιώνες, πέρασαν κι ήρθε η νοικοκυρά του με το βυζανιάρικο πρωτογιο στο σπίτι τους. Και το σπίτι ευλογήθηκε για δεύτερη φορά με τα κλαψουρίσματα του βρέφους, που χαιρετούσε τον δυναμώμενο, σαν τον πλάτανο, πατέρα του.

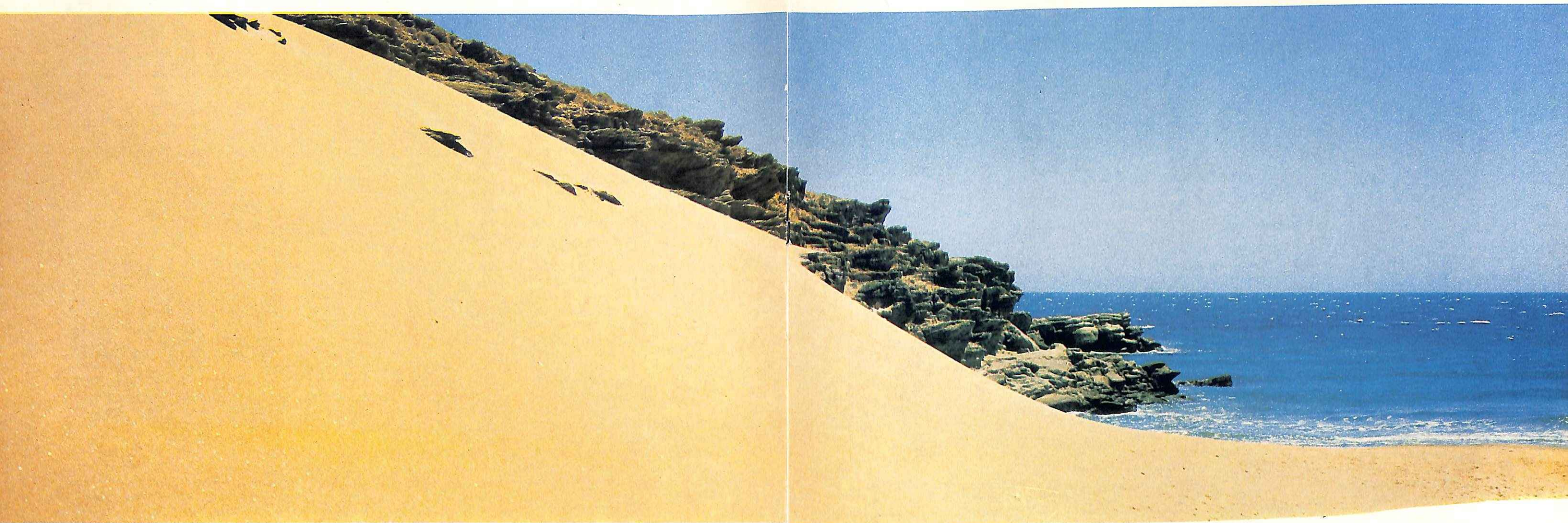
Πόσο βαστάει μια ευτυχία; Όσο να τη συνηθίσεις και να γίνει καθημερινή πράξη. Ή όταν ξαφνικά σου την καταστρέψει ένας αναπάντεχος αγέρας. Και τότε μαζεύεις τα φτερά σου. Κι άλλοι συλλογισμοί σε τυραννούν.

Ο Ιούλιος μήνας μεσουρανούσε κι έκαιγε στη ζέση και στην υγρασία του όλη την περιοχή. Μόνο κατά το δειλινό έφτανε πέρα από τη δύση το δροσερό αεράκι κι ώσπου να μερέψει τη ζέση, να! ο ήλιος ξαναπρόβαλλε πολύ πρωί για να δυναστέψει ουρανό και γη με το πυρωμένο του άγγιγμα. Και ξαφνικά ένα πρωί ήρθε το μήνυμα:

– Εισβολή. Πάτησε ο Τούρκος τη γη μας.

Το μάτι του Αντρέα άστραψε.

Πρώτος του λόγος και πρώτη στροφή το παιδί, ο πρωτογιός.

— Το παιδί.

— Το παιδί μας, λέει η μητέρα και κοιτάζει έντρομη τον άντρα της που είχε στο πρόσωπό του την πιο βαριά συλλογή. Ύστερα έκαμε το σημείο του σταυρού με τα δάχτυλα σε όλα τα μέλη του παιδιού.

Ο Αντρέας σταυροκοπήθηκε, αναστενάζοντας βαθιά. Ύστερα κοίταξε το δίκανο που κρεμόταν στον αντικρινό τοίχο, κάτω από τη φωτογραφία του πεθαμένου πατέρα του. Αυτός ο πατέρας, ο νεκρός από χρόνια, πολέμησε στα πολύ πρώτα νιάτα του πέρα στο μέτωπο της Μικρασίας κι έφτασε με την αντρεία του στο βαθμό του λοχία, τιμώντας έτσι και το σπίτι του και το χωριό του.

— Τι θα γίνει, πατέρα; Να δέσουμε τα χέρια μας και να καρτερούμε τη μοίρα μας; Έχω γιο, το εγγόνι σου. Να πάρω το όπλο; Θα το πάρω.

Ο Αντρέας ξεκρέμασε το δίκανο. Η γυναίκα του, κρατώντας το βρέφος στην αγκαλιά της, έτρεξε κοντά του.

— Και πού θ' αφήσεις τούτο το σπλάχνο σου;

— Στην αγκαλιά σου...

Στο δρόμο ο θόρυβος πλήθαινε. Άρχισε κιόλας η καμπάνα της εκκλησίας να σημαίνει συναγερμό. Δυό, τρεις ντουφεκιές σκίσανε τον αγέρα, ενώ ένα χτύπημα στην πόρτα ειδοποιούσε πως οι άντρες με τα ντουφέκια τους πρέπει να μαζευτούνε στο προαύλιο της εκκλησίας. Ο Αντρέας χύθηκε στο δρόμο, μήτε που κοίταξε τη γυναίκα.

— Πού πας; του λέει με μαράζι η μάνα του.

— Ρώτησε τον πατέρα μου, μάνα..

Μπήκε η μάνα του Αντρέα στο σπίτι φορτωμένη πολλή συλλογή. Κοιτούσε το χώμα σα να του ζητούσε μian απόκριση.

— Λοιπόν, μητέρα; ρωτά η νύφη της, που θήλαζε κείνη την ώρα το βρέφος.

— Όλοι οι άντρες πήγανε πέρα στην παραλία. Νέα δεν υπάρχουν. Κάποιοι νεκροί στρατιώτες φεύγουνε για την πεδιάδα τρεχάλα, χωρίς όπλο, χωρίς...

— Τι συμβουλεύει ο παπάς, οι..

— Να μαζέψουμε τα παιδιά και να τα στείλουμε αλλού. Να τα προφυλάξουμε.

— Όστε κινδυνεύουμε;

— Μια φορά, νύφη, εδώ γεννήθηκα, εδώ παντρεύτηκα, εδώ θα πεθάνω. Δεν το κουνάω μήτε σπιθαμή, είπε η μάνα με φοβερή σκληρότητα, σαν πέτρα βαριά που πέφτει σε ξερό έδαφος. Τα εγγόνια μου ας φύγουν. Δουλειά των γονιών τους.

Εμένα λόγος δε μου πέφτει.

Ένας σιγανός θρήνος ξεχύθηκε από το στήθος της νύφης, ενώ χάιδευε με το βλέμμα το βρέφος που ήρεμο, σαν τον πιο καθάριο ουρανό, βύζαινε το γάλα.

— Με το αίμα μου και με την ψυχή μου θα σε θρέψω, αγοράκι μου, ψυχή μου, μουρμούριζε κι άφησε πια ανεμπόδιο το δάκρυ στα μάγουλά της.

Το βρέφος κάτι θάνιωσε, γιατί κούνησε απότομα χεράκια και ποδαράκια κι άφησε τη ρόγα του μητρικού μαστού.

Μια τρομακτική ταραχή γέμισε τον τόπο. Σκληροί ήχοι από μηχανές πετσοκόβανε τον αγέρα. Κι ύστερα ντουφεκιές απ' τα βόρεια. Οι

τρεχάλες πνίξανε τους δρόμους του χωριού, πόρτες ανοιγοκλείνανε, παράθυρα σπάζανε, φωνές τρόμου ξεσκίζανε τους τοίχους, κρότοι από χαλάσματα κουνούσανε τη γη.

— Παναγιά μου, το παιδί μου, φώναξε η νύφη και σηκώθηκε να ορμήσει έξω στο δρόμο, ν' ακολουθήσει την τρεχάλα του κόσμου.

Σε δυό δευτερόλεπτα η πόρτα υποχώρησε από άγριο σπρώξιμο. Και δυό-τρεις αγριάνθρωποι, αρματωμένοι ως το κόκκαλο, με κατακόκκινο βλέμμα, χυμήξανε στο λιακωτό. Η γερόντισσα η μάνα έμεινε ακίνητη σαν τις κολόνες που βαστάζανε το λιακωτό. Η νύφη έσφιξε το βρέφος κι ορθάνοιξε τα μάτια που ξεφυσούσανε την αποφασιστική αντίσταση. Ο πρώτος αγριάνθρωπος της χτύπησε στο κεφάλι με το κοντάκι του όπλου του. Εκείνη σείστηκε κι έπεσε χάμω κρατώντας σφιχτά στο στήθος της το παιδάκι.

Ένα δεύτερο χτύπημα στο στήθος την έλουσε μ' αίμα καταπόρφυρο. Είδανε οι αγριάνθρωποι ένα γύρο στο σπίτι. Και φύγανε φτύνοντας καταπρόσωπο την ακίνητη γερόντισσα. Το παιδάκι γύρισε το σωματάκι

του και πιπίλιζε τη ρόγα της μάνας του.

Σε λίγο μια νεκρική σιωπή πλανιόταν στο χωριό. Ο τόπος άδειασε από τον ζωντανό κόσμο. Μείνανε δεξιά κι αριστερά, πεσμένες, μέσα σε μια θολούρα, μερικές γριές, εβδομηντάρες κι ογδοντάρες, που μετράγανε τα περασμένα μέσα σ' ένα μισόφωτο συλλογισμό. Οι ντουφεκιές κι οι σιδερένιοι ήχοι απομακρυνθήκανε προς τα δεξιά. Σε μια στιγμή, η σιγή κομματιάστηκε από το βούισμα αεροπλάνου. Σείστηκε λίγο ο αγέρας. Κι ύστερα πάλι σιωπή κι ερημιά.

Η γερόντισσα καμώθηκε να σηκωθεί από τον καναπέ που μισοκαθόταν. Κάτι όμως τη δυσκόλευε. Σταμάτησε λιγάκι την προσπάθεια. Ξαναδοκίμασε. Κι ύστερα έσκουξε γοερά — πού βρήκε τόση δύναμη στο στήθος της;

— Χριστιανοί, το βρέφος.

Στις φωνές παρουσιάστηκαν δυό μεσόκοπες γυναίκες από τη μισάνοιχτη ξωπορτα.

— Τι σκούζεις, κυρά μου; λέει η

μαυρομαντηλούσα. Χριστός και Παναγιά μου. Πετάει το μπόγο χάρμου και τρέχει κοντά στο βρέφος. Η δεύτερη γυναίκα προχώρησε με ολάνοιχτα μάτια.

— Βυζαίνει το αίμα της μάνας του! λέει και χλωμιάζει.

— Να πάρουμε το βρέφος μαζί μας, προτείνει η άλλη, ενώ το σηκώνει από το ματωμένο στήθος της μάνας. Με την παλάμη σφούγγιζε τα αίματα από το προσωπάκι του.

Το βουητό του αεροπλάνου ξαναγέμισε τον αγέρα μ' έναν απαίσιο τρανταγμό.

— Πάμε. Θα προχωρήσουν οι άλλες.

Κρατούσε σφιχτά το μωρό στην αγκαλιά της. Και πήγαινε στην ξωπορτα.

— Κι η γερόντισσα; ρωτά η δεύτερη.

Τότε η γερόντισσα γιαγιά ξαναγύρισε από τη συλλογή της σε τούτο τον κόσμο. Κοίταξε τη φωτογραφία του λοχία άντρα της. Ύστερα γύρισε και είπε στις δυό γυναίκες:

— Εγώ θα του στέλνω στον καιρό τους κυκλάμνα από το χωριό...

ΟΙ ΚΥΠΡΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Της ΣΟΥΛΑΣ ΤΟΣΚΑ - ΚΑΜΠΑ

Λαογράφου

στά από τις γυναίκες και η μοναδική περίπτωση κοινού χορού είναι στο γάμο. Οι γυναίκες συνήθως χρησιμοποιούν μαντήλια τα οποία διασταυρώνουν σε διάφορα σχήματα. Τα τελευταία χρόνια, παρ' ότι θεωρείτο ανεπίτρεπτο να χορεύουν μαζί άντρες και γυναίκες, συνηθίζονται οι μικτοί χοροί.

Αντιπροσωπευτικοί κυπριακοί χοροί είναι ο Καρσιλαμάς, ο Συρτός, ο Ζεϊμπέκικος, ο Μπάλος και ο χορός του Δρεπανιού.

Ο Συρτός χορεύεται από δύο άτομα που ο πρώτος επιδεικνύει τις χορευτικές τους ικανότητες κι ο άλλος τον κρατά με μαντήλι που στη διάρκεια του χορού τον αφήνει ελεύθερο, χτυπώντας παλαμάκια.

Ο Ζεϊμπέκικος είναι ατομικός χορός, έχει πολλές φιγούρες, σύνθετους βηματισμούς και πολλούς αυτοσχεδιασμούς.

Ο χορός του Δρεπανιού χορεύεται πάντα από έναν χορευτή. Είναι αντρικός χορός και χορεύεται με τη λήξη του Θερισμού. Ανήκει στη κατηγορία των συμβολικών χορών, είναι θεαματικός και χρειάζεται επιδεξιότητα από τον χορευτή, ο οποίος περιφέρει το δρεπάνι γύρω από το κεφάλι του αλλά και ολόκληρο το σώμα του και αποκαλύπτει σύνδεση με αρχαία δρώμενα γονιμότητας. Αποτελεί επίδειξη δεξιότητας, και έχει πολύ παλιά παράδοση.

Παρόμοιος είναι και ο χορός με το μαχαίρι, όπου ο χορευτής, με τον ίδιο τρόπο που χρησιμοποιεί το δρεπάνι, τώρα έχει μαχαίρι (μασαίριν). Ο χορός σε ορισμένες του φιγούρες μοιάζει με το χορό του Χασάπη της Αγιάσου στη Λέσβο.

Ο χορός Μάντρα χορεύεται πάντα στο τέλος του γλεντιού. Χορεύεται από δύο άντρες που παίρνουν θέση ο ένας απέναντι του άλλου και έχει δικό του καθαρά χρώμα.

Κύριοι γυναικείοι χοροί είναι ο Καρσιλαμάς, ο Μπάλος, ο Συρτός ο γυναικείος, με κάπως αργότερο ρυθμό, η Σούστρα και ο Αραπιές, χορός ιδιαίτερα αυστηρός στο ύφος και τα πατήματα, που ορισμένοι υποστηρίζουν πως είναι η αρχική μορφή του Καρσιλαμά. Οι γυναίκες, σε αντίθεση με τους άντρες

που κάνουν πολλές και ζωηρές φιγούρες, έχουν μια σεμνότητα στις αργές κινήσεις τους και οι πιο πολλές χορεύουν επί τόπου. Η αντρική Σούστρα χορεύεται από δυό ή τρεις άντρες με γοργό ρυθμό, τοποθετώντας τα χέρια ο ένας στον ώμο του άλλου. Άλλοι χοροί είναι: **το Λέχικο, ο Καροτσέρης, ο Κασάπικος, ο Ντέβελης παραλλαγή του Κόνιαλη, ο Αραπιές.**

Άλλοι Κυπριακοί χοροί είναι ο αντρικός Αραπιέ-Τσιφτετέλι, το Μήλον, αντικριστός αντρικός, εύθυμος και χαριτωμένος, ο Καλαματιανός, ο Σέρβικος, το Πιπέριν, κυκλικός χορός στη μέση του οποίου βρισκόταν ένας χορευτής που κρατούσε μαντήλι, στην άκρη του οποίου ήταν δεμένος κόμπος. Αυτός διηύθυνε το χορό.

Κωμικοί χοροί είναι οι: Σάνταλα-Μάνταλα, ο Νικολής, ο χορός του Παλιωμάτου και άλλοι σκωπτικοί χοροί που τους συναντάμε στις αποκριάτικες και λαμπριάτικες γιορτές.

Τα μουσικά όργανα που συνοδεύουν τους χορούς είναι το βιολί, ή τσαμπουτσά, ένα κόσκινο με δέρμα χωρίς τρύπες, το λαγούτο, ο ταμπουράς. Με το βιολί και το λαγούτο και τη συμμετοχή καλών τραγουδιστών μπορούσαν να πραγματοποιηθούν, με επιτυχία, όλα τα κυπριακά γλέντια.

Οι κομπανίες χρησιμοποιούν σαντούρι, αρμόνια και κλαρίνο που δεν είναι όμως τοπικό δημιουργήμα. Οι μουσικοί της προερχόνταν από την Ελλάδα ή τη γειτονική Ανατολή. Ελάχιστες κομπανίες ήταν Κυπριακές. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ενώ σε πολλά νησιά του Αιγαίου συναντάμε την αχλαδόσχημη λύρα, σύμφωνα με τις μαρτυρίες που υπάρχουν δεν παιζόταν λύρα στη Κύπρο.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε αντίθεση με τους κυκλικούς και πολυπρόσωπους ελλαδικούς χορούς, οι βασικοί χοροί της Κύπρου είναι αντικριστοί, χορεύονται από ζευγάρι, ή κι από έναν μονάχα χορευτή.

Κεφαλή γυναικείου αγάλματος. Εξάιρετο έργο της Κυπριακής γλυπτικής του 3ου π.Χ. αιώνος από το ιερό της Αφροδίτης στο Άρσος.

Οι Κυπριακοί χοροί είναι στενά συνδεδεμένοι με τους παραδοσιακούς χορούς της κυρίως Ελλάδας. Τούτο γιατί οι αρχικές πηγές τους ξεκινάνε από την αρχαία Ελληνική περίοδο και είναι σε άμεση συνάρτηση με την ελληνική ιστορική πορεία του νησιού της Αφροδίτης. Επόμενο έτσι ήταν να υπάρχει στους χορούς αυτούς το αρχαίο κλασικό μοτίβο το οποίο φυσικά με την πάροδο του χρόνου, τις κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, άλλαξε ως προς τον τελετουργικό του χαρακτήρα. Έγιναν δηλαδή οι χοροί, από χοροί μυστηριακού περιεχομένου που συνδέονταν με αρχέγονες λαϊκές λατρείες και δυσεϊδαιμονίες, χοροί κοινωνικών (αγροτικών και ποιμενικών) εκδηλώσεων, διατηρώντας, ωστόσο, αρκετά στοιχεία από την πανάρχαια ρυθμική.

Οι Κυπριακοί χοροί είναι κατ'εξοχήν χοροί αντικριστοί και χορεύονται από δύο άτομα, άντρες ή γυναίκες, και τα πατήματα έχουν πολλές ομοιότητες με τους χορούς του αγαιοπελαγίτικου χώρου. Εκτός από τους διπλούς αυτούς χορούς, έχουμε και τους ατομικούς χορούς, κυρίως το Ζεϊμπέκικο όπου χορευτής πέρα από τις καθιερωμένες φιγούρες, αυτοσχεδιάζει.

Οι χοροί στην Κύπρο χορεύονται χωριστά από τους άντρες και χωρι-

Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ...

Νεολιθική εποχή

Ένα μεγάλο και σπουδαίο μέρος της κυπριακής προσφοράς στην ιστορία του πολιτισμού ανάγεται στους προϊστορικούς χρόνους. Μια εξελιγμένη κιάλας φάση του νεολιθικού πολιτισμού, εισαγμένη εμφανίζεται στην Κύπρο γύρω στις αρχές της 6ης χιλιετίας. Πάνω από τριάντα νεολιθικοί οικισμοί είναι γνωστοί στην Κύπρο. Αλλά όλες μας σχεδόν τις πληροφορίες για τη ζωή στην εποχή αυτή τις αντλούμε από το συνοικισμό της Χοιροκοιτίας, που ανασκάφηκε το 1936-1939. Οι νεολιθικοί κάτοικοι του συνοικισμού αυτού, που αριθμούσε 4-5 χιλιάδες ψυχές, ζούσαν σε καλά οργανωμένα κοινωνικά σύνολα και στεγάζονταν σε καλοφτιαγμένες καλύβες - θόλους. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία της Κύπρου ανέσκαψε ένα μεγάλο μέρος του συνοικισμού, που δίνει μια μοναδική εικόνα της πολεοδομίας και της αρχιτεκτονικής νεολιθικής περιόδου.

Εποχή του χαλκού

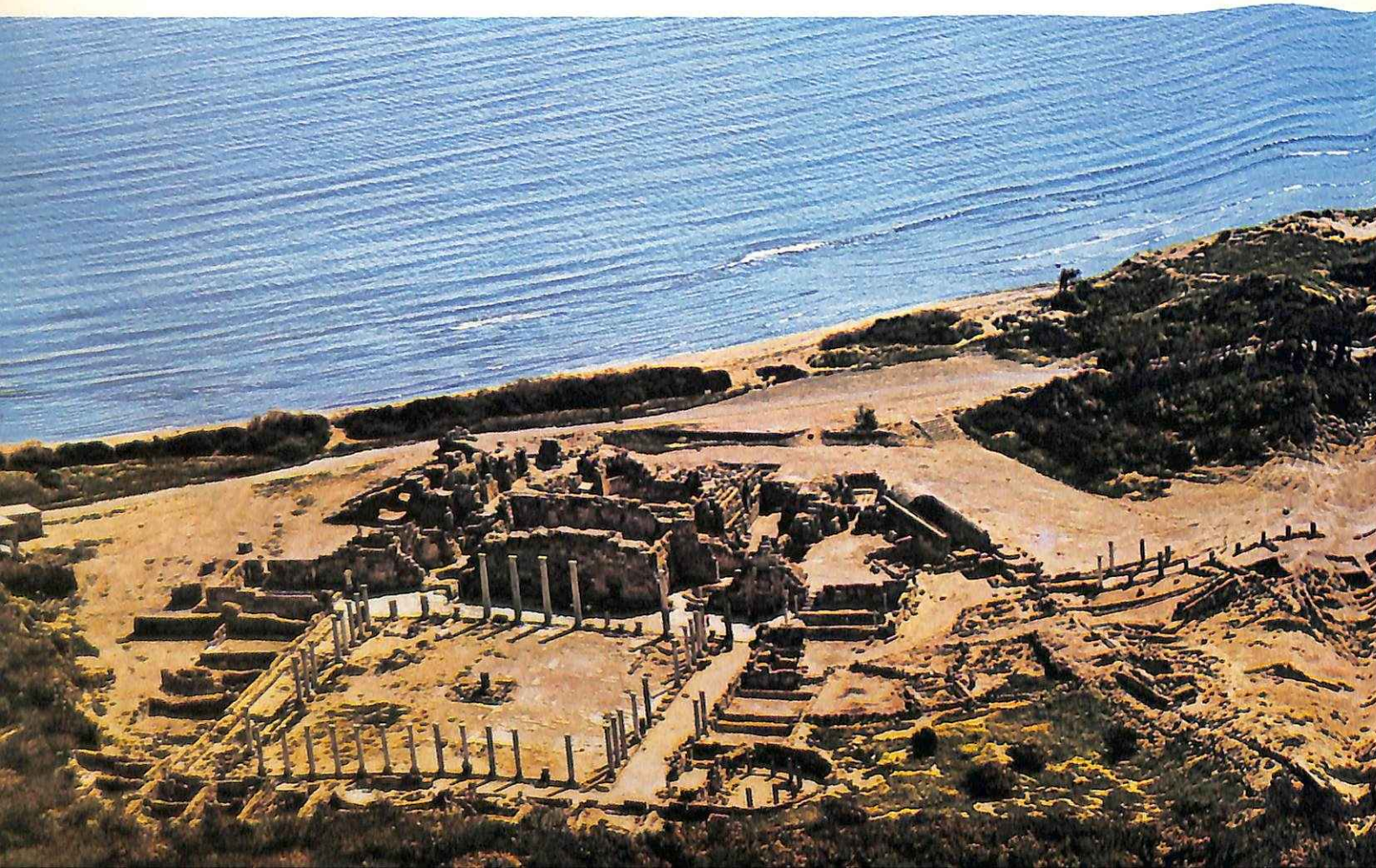
Η ανακάλυψη όμως του χαλκού προκαλεί ριζική μεταβολή στην πολιτιστική ιστορία της Κύπρου, ανάλογη με τη «βιομηχανική επανάσταση» των νεότερων χρόνων. Τα πλούσια χαλκούχα μεταλλεία της Κύπρου αλλάζουν τη ζωή στο νησί από τις αρχές της 3ης χιλιετίας. Εργαλεία, όπλα, αγγεία, κατασκευάζονται τώρα από μέταλλο. Το πολύτιμο ορυκτό εξάγεται και στις γύρω χώρες και έτσι το νησί γίνεται σημαντικό κέντρο εμπορίου. Πλούτος άφθονος εισρέει στον τόπο, γεγονός που έχει άμεση επίδραση στην καλλιτεχνική παραγωγή των Κυπρίων. Στην κεραμική παρουσιάζονται καινούργια σχήματα, και στην κοροπλαστική ομοιώματα ιερών, που συνδέονται με την πλουσιότερη έκφραση στους τρόπους λατρείας.

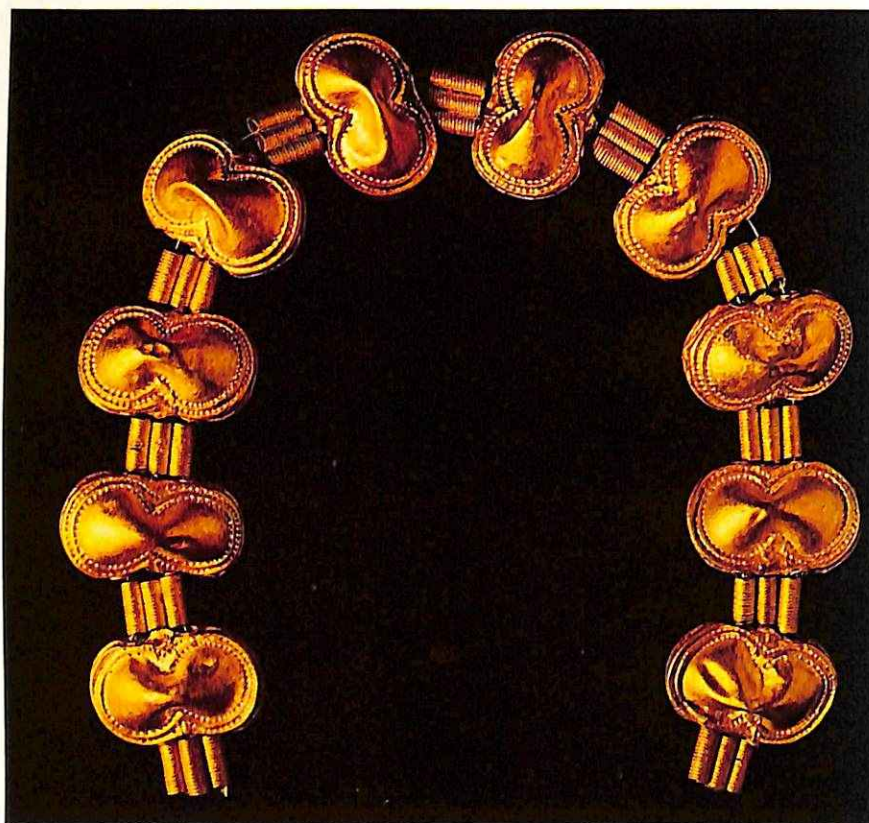
Κατά τη μέση Χαλκοκρατία (1850-1600 π.χ.) εγκαταλείπονται τα βόρεια παράλια και παρατηρείται

Άποψη του νεολιθικού συνοικισμού της Χοιροκοιτίας που είναι από τους σημαντικότερους του κόσμου, στην πλαγιά του λόφου μεταξύ Λευκωσίας και Λεμεσού. Οι κυκλικές καλύβες που διακρίνονται ήταν κατοικίες και εργαστήρια μαζί. Τό κάτω μέρος των κατοικιών ήταν κτισμένο από πέτρες της κοίτης του γειτονικού ποταμού, τό επάνω μέρος ήταν κατασκευασμένο από πυλό καί πλιθάρια σχηματίζοντας θόλο.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Σαλαμίνας. Η πόλη σύμφωνα με την παράδοση κτίσθηκε από τους ήρωες του Τρωικού πολέμου, με αρχηγό τον Τεύκρο γιο του Βασιλέα της ελληνικής Σαλαμίνας. Η Σαλαμίνα της Κύπρου γνώρισε μέρες δόξας και μεγαλείου σ' όλη την 1η χιλιετηρίδα π.Χ. σαν προπύργιο του ελληνικού πολιτισμού.

μία ανάπτυξη στις νότιες και ανατολικές ακτές με κέντρο την Καλοψίδα και με καινούργιους συνοικισμούς, όπως είναι η Έγκωμη και το Κίτιο, που θα απαπτυχθούν στους επόμενους αιώνες.

Μυκηναϊκή εποχή

Η μεγάλη ανάπτυξη της Κύπρου συμπίπτει με τη σύνδεσή της με το μυκηναϊκό κόσμο, κατά την ύστερη Χαλκοκρατία (1550-1050 π.χ.). Οι πρώτοι Μυκηναίοι έμποροι εγκαταστάθηκαν στα ΝΑ παράλια της Κύπρου γύρω στα 1400 π.χ. την εποχή που επεκτείνονταν προς ανατολάς. Οι πόλεις της περιοχής αυτής γνωρίζουν μεγάλη ακμή, διαμορφώνονται με άψογο πολεοδομικό σύστημα και αργότερα τειχίζονται. Κυριότερη και πλουσιότερη είναι η Έγκωμη που τα κυκλώπεια τείχη της αποκαλύφθηκαν σ' όλη τους την έκταση. Περικλείουν, εκτός από τις κατοικίες και τα εργαστήρια, μεγάλα δημόσια κτίρια, κυρίως ναούς, κτισμένους με μεγάλους πελεκητούς λίθους.

Τους εμπόρους και τους τεχνίτες τους διαδέχονται γύρω στα 1230 π.χ. οι πρώτοι άποικοι Αχαιοί. Σύμφωνα με τους μύθους που επιβεβαιώνονται και από την αρχαιολογική σκαπάνη, ίδρυσαν αποικίες σε διάφορα μέρη της Κύπρου. Μια από αυτές είναι το Κούριο που σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ηροδότη την ίδρυσαν οι Αργείοι.

Μια άλλη, την Παλαίπαφο, την ίδρυσε ο Αγαπήνωρ, βασιλιάς της Τεγέας. Εκεί ιδρύθηκε από τα τέλη του 13ου αι. π.χ. ο ναός της Αφροδίτης, που τον αναφέρει και ο Όμηρος στην Οδύσσεια. Ερείπια του ναού αυτού ανακαλύφθηκαν σε πρόσφατες ανασκαφές. Οι Αχαιοί άποικοι παίρνουν σιγά σιγά και την πολιτική δύναμη στα χέρια τους, εισάγουν τη γραφή και τη γλώσσα τους, τη θρησκεία και τον πολιτισμό τους, και έτσι ο δωδέκατος αιώνας βρίσκει την Κύπρο εξελληνισμένη. Αυτή η ριζική αλλαγή, δημιούργησε τη βάση για την εξέλιξη της Κύπρου τόσο στον πολιτικό όσο και στον πολιτιστικό τομέα και καθόρισε οριστικά την ιστορική της πορεία ως τις ημέρες μας.

Επάνω: Περιδέριο από την Έγκωμη με χρυσές ψήφους σε σχήμα οκτώσχημης ασπίδας, του 13ου π.Χ. αι. Στη μέση δακτυλίδι από χαλκό καλυμμένο με φύλλο χρυσού από τάφο της Έγκωμης. Η σφενδόνη διακοσμείται με εγχάρακτο λέοντα μυκηναϊκής τεχνοτροπίας 14 αι. π.Χ. Κάτω χρυσά ενώτια σε σχήμα ταυροκεφαλής.

αιγείο

Η ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Του ΜΙΑΤΙΑΔΗ ΛΟΓΟΘΕΤΗ

Πέρασαν 171 ακριβώς χρόνια από την ημέρα του μεγάλου ξεσηκωμού για την εθνική μας ανεξαρτησία. Μια δράκα ανθρώπων, περιφρόνησαν μια ολόκληρη αυτοκρατορία και όρθωσαν το ανάστημά τους εναντίον της. Λίγοι και άοπλοι οι Έλληνες, τόλμησαν ν' αντι-

ταχθούν στα εκατομμύρια του εχθρού, που διέθετε και χρήμα και όπλα και εξοντωτικά μέσα, που ωστόσο αποδείχθηκαν ανίσχυρα μπροστά στον εκρηκτικό πόθο του ελληνικού λαού για την ελευθερία του. Διέθετε, ακόμα, τον πιο σκοτεινό και αντιδραστικό μηχανισμό της

ευρωπαϊκής διπλωματίας, την Ιερή Συμμαχία, μια συμμαχία που κατέπνιγε κάθε εξέγερση για εθνική αποκατάσταση, με ιδιαίτερη μάλιστα manía όταν οι καταπιεζόμενοι ανήκαν στους ταλαιπωρημένους λαούς των Βαλκανίων.

Η μυστική λαχτάρα της ελευθερίας φώλιαζε μέσα τους, αφότου βρέθηκαν σ' αυτήν εδώ τη γη. Και στάθηκαν από τότε το φράγμα του ασιατικού κατακλυσμού και κάθε άλλου κατακλυσμού, που τους στερούσε την ελευθερία τους. Την ελευθερία που αντάλλασαν μόνο με θάνατο. Αυτή ήταν και η προσταγή και η πράξη των αγωνιστών του '21.

Απλοί άνθρωποι του λαού, караβοкураίοι και κληρικοί, γραμματιζούμενοι και γραφιάδες, αστοί και αγρότες, νησιώτες και στεριανοί, πύκνωσαν τις τάξεις του επαναστατημένου έθνους και δόθηκαν στον αγώνα με αυταπάρηση και πρόκληση στον θάνατο. Αν δεν ήσαν Έλληνες θ' απορούσε κανείς για την παράτολμη αυτή θυσία τους. Γιατί χρειάζεται πραγματικά υπεράνθρωπη δύναμη να μπορείς να θυσιάζεις νοιώθοντας τον ευατό σου μόνο. Και την δύναμη αυτή την είχε πάντα ο ελληνικός λαός, είτε μάχονταν στις Θερμοπύλες, είτε στην Αλβανία, είτε στις πέρες του Σαγγαρίου αχανείς εκτάσεις, όπου πολεμώντας άφηνε ν' ασπρίζουν εκεί τα κόκκαλά του. Η ακατανίκητη αυτή δύναμη είναι η παρακαταθήκη του, η μεγάλη του κληρονομιά και ταυτόχρονα η μοίρα του και το μεγαλείο του.

Στο εθνικό προσκλητήριο του '21 συμπαρατάχθηκαν και οι Δωδεκανήσιοι. **Πάτμιοι** φιλικόι, ο Εμμανουήλ Ξάνθος και ο Δημήτριος Θέμελης, από τους μορφωμένους της διασποράς, προετοίμασαν με τους Υψηλάντηδες την Επανάσταση στη Μολδοβλαχία. Γηγενείς **Κασιώτες** καπεταναίοι, ενίσχυσαν με τα πλοία τους τον στόλο του Μιαούλη. **Συμιακοί, Καστελλορίζιοι** και **Χαλκίτες** караβοкураίοι, σύναξαν και έστειλαν τις εισφορές τους στο «εθνικό ταμείο» για τον αγώνα. **Ροδίτης**, ο Παναγιώτης ο Ρόδιος, κατατάχτηκε στη Φάλαγγα των Φιλελλήνων, έγινε αρχηγός της, συνταγματάρχης και πρώτος Υπουργός των Στρατιωτικών στην επαναστατημένη Κυβέρνηση του '25. Και πέρα από τους επώνυμους, ένα πλήθος ανώνυμου λαού, υπακούοντας στη μοίρα του, στη μοίρα της ελληνικής φυλής, βρήκε την ολοκλήρωσή του μέσα από το ολοκαύτωμα της Κάσου. Το πρωί στις 8 Ιουνίου του '24, 1500 γενναίοι υπερασπι-

Πάτμος
στές της Κάσου, άφησαν τα κουφάρια τους στα φαράγγια του Αντιπερατοुक και στην ακροθαλασσιά της Αγίας Μαρίνας.

Τί περίμεναν οι άνθρωποι αυτοί υπερασπίζοντας ένα βράχο; "Ο,τι περίμεναν και οι άλλοι Έλληνες στο Μεσολόγγι, στου Πέτα ή στα Ψαρά: να πεθάνουν! Και πέθαναν για να ζήσει το έθνος και να δικαιωθεί ξανά το μεγαλείο της φυλής.

Και ενώ οι στεριανοί Έλληνες, εννιά χρόνια αργότερα, το '30 εύρισκαν την εθνική τους αποκατάσταση στα όρια του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους, οι επαναστατημένοι Δωδεκανήσιοι, επανέρχονταν, με τις ευλογίες των «προστάτιδων» Δυνάμεων, στην κυριαρχία του τυράννου. Οδύνη, πίκρα και αγανάκτηση τους συγκλονίζει. Στις εκκλήσεις των Πληρεξούσιων της

Καρπάθου στην Εθνοσυνέλευση του Άργους, ο Καποδίστριας συνιστούσε σύνεση και φρόνηση... Η ελευθερία όμως δεν κατακτάται ούτε με σύνεση, ούτε με φρόνηση. Κατακτάται με αγώνα και θυσία. Χρειάστηκαν 115 ακόμα χρόνια αγώνα. Και χρειάστηκε το ξεσκήκωμα του έθνους ενάντια στις φασιστικές ορδές του '40 για να βρούμε κι εμείς οι Δωδεκανήσιοι την εθνική

μας αποκατάσταση. Ο Αλέξανδρος Διάκος, ο μαθητής της «φωλεάς των εχιδνών», όπως αποκαλούσαν οι φασίστες κατακτητές, το Βενετόκλειο Γυμνάσιο, ήταν ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός που έπεφτε στα χιονισμένα βουνά της Πίνδου. Η θυσία του ήταν θυσία και δικαίωση των αγώνων του λαού μας. Επάνω του ακούμπησε όλη η Δωδεκάνησος...

Η επέτειος της Εθνεγερσίας δίνει την ευκαιρία να ανανεώσουμε την αισιοδοξία μας και να στεριώσουμε την αυτοπεποίθησή μας ότι η τωρινή γενιά θα κάμει πράξη τις ιστορικές αυτές προσαγές.

Γιατί ανήκει κι αυτή, όπως κι εκείνη του '21 στο ίδιο έθνος, στο ελληνικό έθνος, που θα είναι πάντοτε το «έθνος των θαυμάτων».

Η ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

(Η άνοδος των νησιωτών)

Του ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑ ΤΖΕΛΙΚΑ

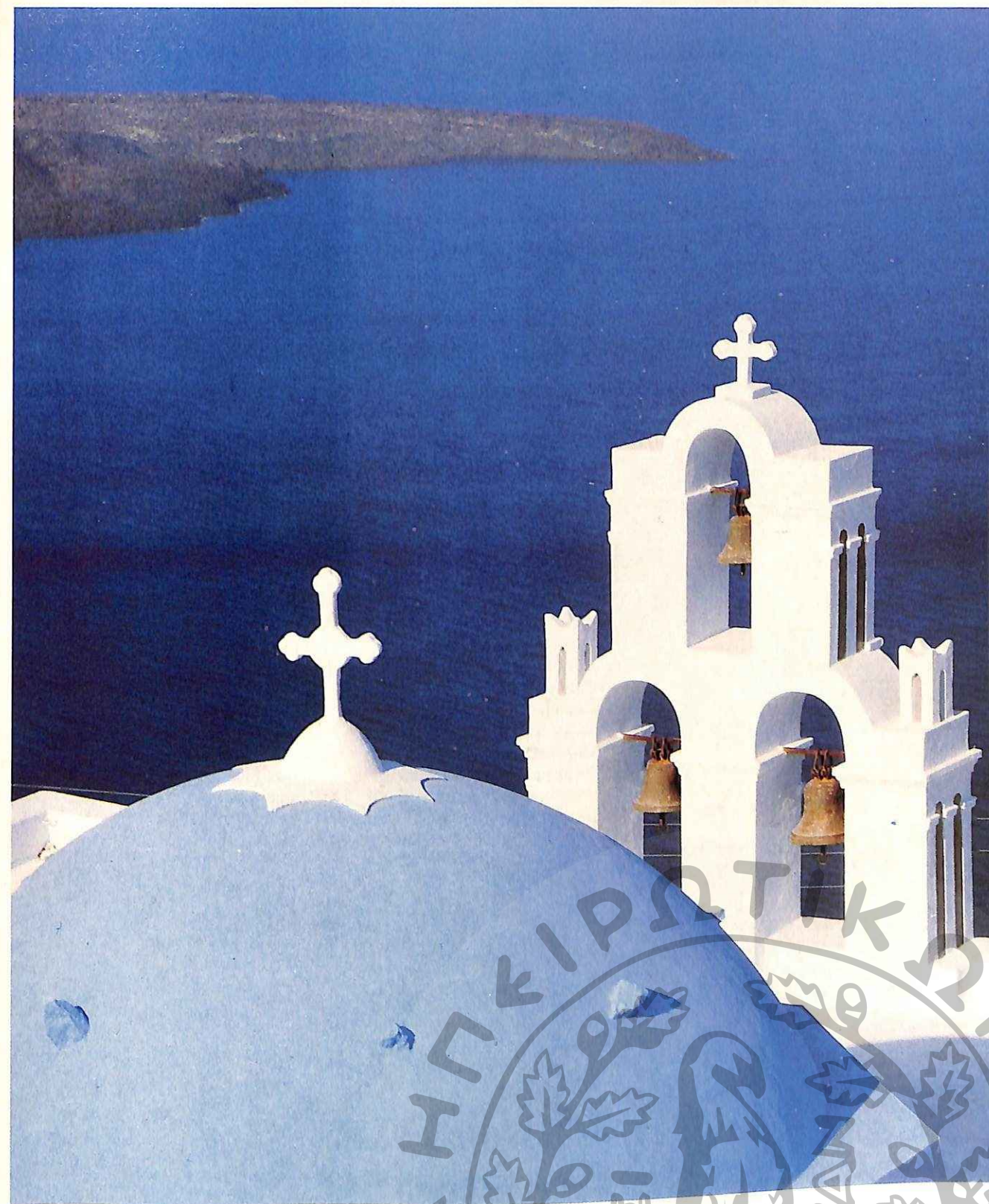
Το καθεστώς της Βενετοκρατίας στη Σαντορίνη καταλύεται οριστικά το 1579 από τους Τούρκους, αφού προηγουμένως οι κάτοικοι υπέφεραν από τις πειρατικές επιδρομές του περιβόητου Χαϊρεδδίν Μπαρμπαρόσσα (1537) και την αυταρχική εξουσία του Εβραίου Ιωσήφ Νάζη, του μεγάλου ευνοούμενου του σουλτάνου Σελίμ Β' (1566).

Με την άνοδο στον τουρκικό θρόνο του σουλτάνου Μουράτ Γ' (1574) αρχίζει για το Αιγαίο, και φυσικά και για τη Σαντορίνη, μια νέα περίοδος και επιβάλλεται μια νέα τάξη πραγμάτων. Ο Μουράτ Γ' θέλοντας να εδραιώσει την ομαλότητα στην πολιτική και κοινωνική ζωή του νησιού ύστερα από τις περιπέτειες των προηγούμενων χρόνων, και με απώτερο σκοπό τη συγκράτηση του πληθυσμού, εξέδωσε

το 1580 έναν αχτναμέ (διάταξη), με τον οποίο παραχωρούσε στους κατοίκους των νησιών ειδικά προνόμια και φορολογικές ελαφρύνσεις. Παράλληλα, εξασφαλιζόταν η θρησκευτική ελευθερία, κατοχυρώνόταν η δικαστική αυτονομία και γινόταν σεβαστή και απαραβίαστη η τιμή και η περιουσία των κατοίκων. Έτσι άρχισε να πνέει ένας νέος άνεμος στα νησιά και να ανασυντάσσεται ο λαός σε καινούργια κοινωνικά σχήματα. Η οικονομική ανάπτυξη του νησιού κατά την περίοδο του 17ου αιώνα φαίνεται από τα υψηλά χρηματικά ποσά που διακινούν οι κάτοικοι και μεταξύ τους αλλά και με τους άλλους νησιώτες. Φαίνεται ακόμη και από το μεγάλο αριθμό των πλοιοκτητών και карабоκύρηδων, που παίρνουν στα χέρια τους το μεγαλύτερο μέρος του διαμετακομιστικού εμπορίου σ' όλη την έκταση του Αιγαίου.

Το κύριο όμως χαρακτηριστικό της περιόδου της Τουρκοκρατίας είναι η τεράστια ανάπτυξη που έλαβε ο θεσμός της αυτοδιοίκησης, αυτό το ελληνικό θαύμα, θα μπορούσε να πει κανείς, χωρίς υπερβολή. Η Σαντορίνη χωρίζεται σε πέντε περιφέρειες (καστέλια) και οι κάτοικοι κάθε καστελίου εκλέγουν με κοινή, ελεύθερη και δημοκρατική ψηφοφορία επτά επιτρόπους (αντιπροσώπους). Αυτοί αποτελούσαν το ανώτατο διοικητικό όργανο, έπαιρναν αποφάσεις για σημαντικά ζητήματα του νησιού, διόριζαν τα εκτελεστικά όργανα της εξουσίας τους και φρόντιζαν να συλλέγονται οι φόροι.

Η αυτοδιοίκηση βέβαια δεν σήμαινε ούτε επολιτική ελευθερία ούτε πλήρη ανεξαρτησία του λαού από την πολιτική, τη θρησκευτική και την οικονομική εξουσία. Μια πρόχειρη ματιά στην ποικιλία των τίτλων με τους οποίους προσφωνούνται μεταξύ τους οι κάτοικοι, δείχνει ακόμα και τις πιο μικρές διαβαθμίσεις των κοινωνικών τάξεων

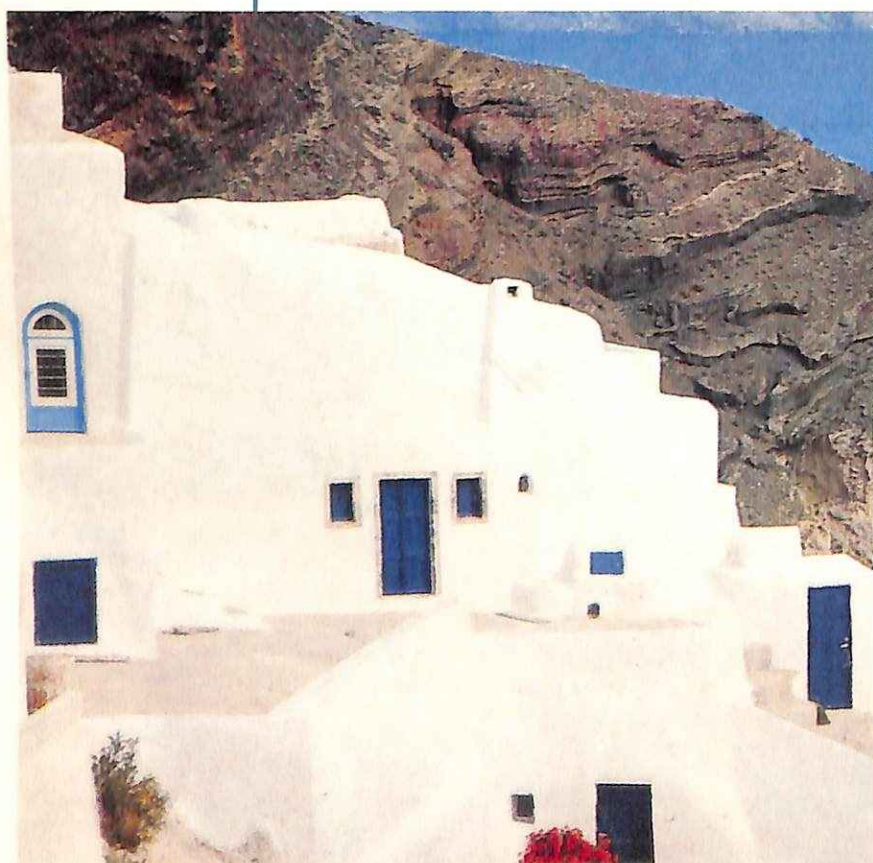

Σαντορίνη στο νησί. Υπάρχουν προσφωνήσεις και τίτλοι όπως: ο μεγαλειότατος άρχοντας κύρ..., ο ευγενέστατος αφέντης ή άρχοντας κυρ..., ο άρχοντας κυρ..., ο αφέντης κύρ... και τέλος μονάχα κύρ ή μισέρ. Όσοι ασκούν κάποια τέχνη ή επάγγελμα (και αυτοί δεν είναι πολλοί) προσφωνούνται με τον τίτλο μάστρο..., ενώ οι карабоκύρηδες μαζί με την ιδιότητά τους προσφωνούνται και με το κύρ... Οι ιερείς και οι επίσκοποι και των δύο δογμάτων προσφω-

νούνται ανάλογα με τα καθιερωμένα από το αντίστοιχο εκκλησιαστικό τυπικό. Ο άνδρας στο σπίτι είναι ο άρχοντας, η γυναίκα του είναι η αρχόντισσα και τα παιδιά του τα αρχοντόπουλα. Τέλος το παιδί, που προορίζεται να ακολουθήσει εκκλησιαστική σταδιοδρομία, είναι ο λεγόμενος τζάγος.

Το εμπόριο που αναπτύσσεται στο νησί, ιδιαίτερα με την παραγωγή και την εξαγωγή του κρασιού, εί-

ναι η αιτία της εγκαθίδρυσης από τις δύο μεγάλες δυνάμεις, την Αγγλία και τη Γαλλία, αντίστοιχων προξενείων. Τέλος τα έγγραφα μας διέσωσαν και μερικά ονόματα αξιωματούχων των τουρκικών Αρχών στο νησί. Αξίζει να παρατηρήσει κανείς ότι το αξίωμα του βοεβόδα (πολιτικού διοικητή άμεσα υπολόγου προς την Υψηλή Πύλη) τουλάχιστον ως το 1729 το κατέχουν Έλληνες και μόνον μετά τα Ορλωφικά (1777) το αναλαμβάνουν Τούρκοι.

Σαντορίνη. Οία

ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

(ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ)

Του Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη
Καθηγητή Πανεπιστημίου Αθηνών

Μετά την απελευθέρωση και την ενσωμάτωση της Μακεδονίας και της Νότιας Ηπείρου με τους ένδοξους βαλκανικούς πολέμους, το Βορειοηπειρωτικό ζήτημα, παρά τις άπειρες δυσχέρειες, φαινόταν να οδηγείται σε δίκαια λύση και οι προαιώνιες ελπίδες του Ελληνισμού της Β. Ηπείρου και ολόκληρου του Έθνους μας πραγματοποιούνταν σε πρώτο στάδιο με την αυτονομία των ελληνικών επαρχιών της Αλβανίας, οι οποίες αποτελούν το βόρειο τμήμα του ενιαίου γεωγραφικού χώρου της παλαιάς Ηπείρου. Το Ηπειρωτικό ζήτημα εξελίχθηκε σε δίπρακτο δράμα, του οποίου η μεν πρώτη πράξη παίχθηκε στα πεδία των μαχών και

κατέληξε σε νικητήριο θρίαμβο, ενώ η δεύτερη πράξη εκτυλίχθηκε κυρίως στα σκοτεινά παρασκήνια και κατέληξε σε εθνική τραγωδία. Η Ελληνική Ήπειρος είχε να παλαίψει εκτός από την Τουρκική δυναστεία, και προς τις ιμπεριαλιστικές βλέψεις της Ιταλίας και της Αυστρίας (της παλαιάς Αυστροουγγαρίας), οι οποίες με την προπαγάνδα τους και την ανθελληνική πολιτική τους καθιστούσαν δυσκολώτατη, αν όχι ανέφικτη, την ευτυχή και δίκαιη λύση του Ηπειρωτικού Ζητήματος.

Η Ιταλία πρώτη. Μετά την καταστροφή του Ιταλικού στρατού στην Άδουαν της Αιθιοπίας, το 1896, βρήκε σαν αντιστάθμισμα προς κο-

Αργυροκάστρο 9-8-91. Το τελευταίο άγαλμα του Χότζα στην Αλβανία, μεταφέρεται στο σπαστήρα.

Ι. Μητρόπολη Αργυροκάστρου. Υποδοχή του Σεβ. Εξάρχου Αλβανίας κ. Αναστασίου στις 10-8-91.

ρεσμό του Ιταλικού ιμπεριαλισμού την δημιουργία και την ένταση του Αλβανικού Ζητήματος.

Κατά την άσκηση της αυτοκρατορικής αυτής πολιτικής η Ιταλία δαπάνησε αφειδώς για να δημιουργήσει στην Ήπειρο σφαίρα οικονομικής επιρροής, πάνω στην οποία επεδίωκε να στηρίξει στο μέλλον τις εδαφικές της διεκδικήσεις και άλλους ευρύτερους πολιτικούς προγραμματισμούς.

Τι επεδίωκε η Ιταλία με την πολιτική της αυτή στην Ήπειρο; Αυτό φαίνεται καθαρά από την πορεία των ενεργειών της. Το 1878, στο Συνέδριο του Βερολίνου, οι Ιταλοί συνέργησαν στον περιορισμό των ελληνικών συνόρων στον Άραχθο.

Κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο, αμέσως μόλις ο ελληνικός στρατός απελευθέρωσε την Ήπειρο, η Ιταλία, συνεχίζοντας την αντίδρασή της σε ο,τιδήποτε το Ελληνικό, ανέκοψε με τελεσίγραφο την προέλαση των Ελληνικών Ενόπλων δυνάμεων στην Αυλώνα στις αρχές του Μαρτίου 1913 και αντιτάχθηκε με λύσσα στην ένωση της Β. Ηπείρου με την Ελλάδα.

Η πολιτική αυτή της Ιταλίας, εκτός των σαφών ιμπεριαλιστικών της τάσεων προς ανατολάς, τις οποίες δύσκολα έκρυβε, απέβλεπε και στην οριστική απομάκρυνση από τα Στενά του Οτράντο όχι μόνο των Σλάβων αλλά και των Αυστριακών. Τελικά, αφού κατέλαβε στρατιωτικά και πολιτικά την Αλβανία το 1939, η Ιταλία, τον Οκτώβριο του 1940 εξαπέλυσε επίθεση εναντίον της Ηπείρου και ολοκλήρου της Ελλάδας με νέο τώρα σύνθημα, το «Mare Nostra» το οποίο αφορούσε ολόκληρη τη Μεσόγειο, οπότε η Νέμεση της Ιστορίας έπληξε μεν θανάσιμα τους φόρες των αλαζονικών και ανήθικων αυτοκρατορικών σχεδίων, βαρύτατα δε ολόκληρο το Ιταλικό Έθνος.

Άλλος απρόκλητος εχθρός της Ελλάδας στο Ηπειρωτικό θέμα υπήρξε η αυτοκρατορία των Αψβούργων, η παλαιά Αυστροουγγαρία. Υπήρξαν συνεχείς και έντονες οι ενέργειες της Αυστριακής διπλωματίας για δημιουργία αυτόνομης Αλβανίας και οι μηχανορραφίες του Αυστριακού στα Ιωάννινα Μπελίνσκυ, ο οποίος αφενός μεν ε-

νίσχυε τους Τούρκους των Ιωαννίνων και της Ηπείρου σε αντίσταση μέχρις εσχάτων, αφετέρου δε προσπαθούσε να συγκεντρώσει λαϊκούς αντιπροσώπους γύρω από τον Αλβανό-ηγέτη Ισμαήλ Κεμάλ Βλιώρα και να προωθήσει τα σύνορα της εκκολλημένης Αλβανίας μέχρι των Ιωαννίνων και πέρα αυτών.

Η Ιταλία και η Αυστρία φιλονικώντας ποια θα καταβροχθίσει την Αλβανία, επεδίωκαν επίμονα την δημιουργία ανεξάρτητου Αλβανικού κράτους, αναβάλλοντας, κάθε μια για λογαριασμό της την καταβρόχθιση του θύματος στον κατάλληλο χρόνο.

Το 1912 Αλβανικές συμμορίες με επιδρομές στους νομούς Αργυροκάστρου και Ιωαννίνων, εκβιάζουν τους ελληνικούς πληθυσμούς να υπογράψουν δηλώσεις, ότι ανήκουν στην Αλβανική εθνότητα και προβαίνουν σε καθημερινές τρομοκρατικές πράξεις. Μια από αυτές ήταν και η δολοφονία στις Φιλιάτες του διαπρεπούς πατριώτη και εξέχοντος μέλους της Ηπειρωτικής Εταιρείας Δημητρίου Φάντη.

Ο Ηπειρωτικός Ελληνισμός αντέ-

δρασε τότε με ένοπλες ανταρτικές ομάδες και ο αγώνας μεταξύ των αντιπάλων θα απέβαινε αιματηρότατος, όπως ο πολυαίμακτος Μακεδονικός Αγώνας, αν κατά το φθινόπωρο εκείνου του έτους, το 1912, δεν ξεσπούσε ο Βαλκανικός πόλεμος ο οποίος έθεσε τέρμα στην μεγαλομανία των Αλβανών και στην δολιότητα των κηδεμόνων του, τουλάχιστον ως προς την Ν. Ήπειρο.

Σταθμό στην ιστορία του απελευθερωτικού αγώνα του Ηπειρωτικού Ελληνισμού αποτέλεσε η ίδρυση στην Αθήνα Ηπειρωτική Εταιρεία στις 25 Μαρτίου 1906, από τον υπομοίραρχο Σπύρο Σπυρομίλιου με την συνεργασία εξεχόντων Ηπειρωτών, των περισσότερων, αξιωματικών. Η Εταιρεία αυτή υπό την προεδρία του αντισυνταγματάρχου Παναγιώτη Δαγκλή προσέφερε αντεκτίμητες υπηρεσίες στον Ηπειρωτικό Αγώνα.

Στις 12 Φεβρουαρίου 1913 γράφτηκε πρωτόκολλο παραδόσεως των Ιωαννίνων στους Έλληνες. Την πτώση των Ιωαννίνων ακολούθησε εντός ολίγων ημερών η κατάκτηση της Ηπείρου. Παραμυθιά, Λιασκοβίκι, Κόνιτσα, Τσαμουριά, Φιλιάτες, Δελβινάκι, Αργυροκάστρο δέχθηκαν με ενθουσιασμό τα ελληνικά στρατεύματα και πανηγύρισαν την απελευθέρωσή τους. Η Ηπειρωτική εκστρατεία διήρκεσε τρεις μήνες περίπου και τερματίστηκε στις 6 Μαρτίου 1913 με την κατάληψη του Τεπελενίου.

Η δεύτερη φάση του Ηπειρωτικού Ζητήματος, η Βορειοηπειρωτική, υπήρξε δραματική. Οι αγώνες των Βορειοηπειρωτών με την πανελλήνια αλληλεγγύη, υπήρξαν επιτυχείς, η αμφίρροπη όμως και αντιφατική διπλωματία των μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης, ματαίωσε το αποτέλεσμα των ωραίων εκείνων αγώνων, σε βάρος της ιστορικής παράδοσης και των εθνολογικών τεκμηρίων, σε βάρος της αρχής των Εθνοτήτων, εναντίον των θεμελιωδών αρχών τους Διεθνούς Δικαίου.

Κατά τον χρόνο που η Ευρωπαϊκή διπλωματία δούλεψε στα παρασκήνια, ο ελληνικός στρατός, μετά την άλωση των Ιωαννίνων, κατέλαβε τους νομούς Αργυροκάστρου και Κορυτσάς και προχωρούσε στην Αυλώνα. Η νικηφόρα προέλαση των Ελλήνων ενόχλησε τα σχέδια της Ιταλίας, η οποία ξεχνώντας τις δικές της εθνικές περιπέτειες σηκώθηκε απειλητική και αξίωσε να παραμείνει ο Ελληνικός στρατός μακριά από την Αυλώνα και την Αδριατική.

Αλβανία: Διανομή τροφίμων.

Από τον Δεκέμβριο του 1912 οι Μεγάλες Δυνάμεις υπό την πίεση της Ιταλίας και της Αυστρίας, έχουν αποφασίσει να αναγνωρίσουν την αυτονομία της Αλβανίας. Η απόφαση των Μεγάλων Δυνάμεων πήρε πλέον συγκεκριμένη μορφή με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας στις 17 Δεκεμβρίου 1913, με το οποίο αποδίδονται στην Αλβανία οι καζάδες Χειμάρρας, Δελβίνου, Αργυροκάστρου, Τεπελενίου, Λιασκοβικίου, Κολωνίας και Κορυτσάς, όπως και τμήμα του καζά Πωγωνίου. Οι κάτοικοι των επαρχιών αυτών άνω των 300 χιλιάδων, ήταν κατά το μεγαλύτερο μέρος Χριστιανοί και είχαν ελληνική εθνική συνείδηση. Αλλά τα συμφέροντα της Ιταλίας και της Αυστρίας υπερίσχυαν του δικαίου και της ηθικής.

Η διεθνής κοινή γνώμη ξεσηκώθηκε τότε και πάλι για την κακομεταχείριση αυτή του Ελληνικού έθνους και προσωπικότητες διεθνούς κύρους κατέκριναν εντονότερα και την ανήθικη πολιτική των Ευρωπαίων και την απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης να συμμορφωθεί σε μια άδικη απόφαση, με την οποία καταδικάζονταν εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες, που πρόσφατα είχαν απελευθερωθεί από τον Τουρκικό ζυγό, να επανέλθουν στη δουλεία κάτω από ένα τύραννο ίδιο ή και περισσότερο άξεστο και βάρβαρο από τον προηγούμενο.

Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο αναγνωρίστηκαν και πάλι τα δίκαια του Ελληνισμού της Β. Ηπείρου. Εν τούτοις η Ιταλία, εκμεταλλευόμενη την περιπλοκή της Ελλάδας στην Μ. Ασία και την αποδυνάμωση της Ελλάδας από τον εσωτερικό διχασμό, επέτυχε την επαναφορά του

θέματος στην Πρεσβευτική διάσκεψη των Παρισίων, η οποία αναλαμβάνοντας -εντελώς αναρμόδια- το ήδη λυμένο θέμα τον Νοέμβριο του 1921, επανέλαβε το έγκλημα του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας και καθόρισε σαν Ελληνοαλβανικά τα σύνορα που είχαν ορισθεί από το Πρωτόκολλο.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο η ενεργός συμμετοχή της Ελλάδας στο πλευρό των Συμμάχων και η συμμετοχή της Αλβανίας στον πόλεμο εκείνο στο πλευρό του Άξονα, έθεσαν και πάλι επί τάπητος το ζήτημα των συνόρων της Αλβανίας στο Νότο, για να αρθεί η προηγούμενη αδικία σε βάρος της Β. Ηπείρου από το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας της 17ης Δεκεμβρίου 1913.

Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου τα σύνορα της Αλβανίας τέθηκαν υπό διεθνή αναθεώρηση κατόπιν αιτήσεως της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Πράγματι το θέμα εισήχθηκε στη διάσκεψη των 21 εθνών, η οποία έγινε στο Παρίσι. Κατά τη συνεδρίαση της 30ης Αυγούστου 1946 έγιναν οξύτατες συζητήσεις ένεκα της αντιδράσεως του Σοβιετικού Συνασπισμού και μάλιστα του υπουργού Μολότωφ, ο οποίος πέτυχε τελικά να παραπεμφθεί το ζήτημα στο Συμβούλιο των 4 υπουργών των Εξωτερικών. Με τον τρόπο αυτό παρέμεινε το ζήτημα εκκρεμές. Στην διάσκεψη των 4 υπουργών των Εξωτερικών στην Νέα Υόρκη συμφωνήθηκε ότι η απόφαση για την Β. Ήπειρο θα ληφθεί μετά την υπογραφή συνθήκης Ειρήνης με την Αυστρία. Η συνθήκη με την Αυστρία υπεγράφη στις 15 Μαΐου 1955, αλλά το Βορειοηπειρωτικό παρέμεινε έκτοτε εκκρεμές.

53 ΧΡΟΝΙΑ SAINT GEORGE Από την Αλεξάνδρεια... στην Αθήνα

Μισός αιώνας ζωής και πλούσιας προσφοράς! Αυτό το χρόνο το Εμπορικό Κολλέγιο Άγιος Γεώργιος κλείνει τα 53 του χρόνια! Ένας μεγάλος σταθμός στο μακρύ ταξίδι της μάθησης, που ξεκίνησε από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και συνεχίζεται στην Αθήνα...

1938: Στην όμορφη Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου ιδρύεται το Saint George Commercial College. Το πρώτο εκπαιδευτήριο θηλέων με πρόγραμμα σπουδών αποκλειστικά για στελέχη επιχειρήσεων. Πολύ γρήγορα, το Κολλέγιο γίνεται ο χώρος προετοιμασίας χιλιάδων γραμματέων, μεταφραστών και λογιστριών που σταδιοδρομούν με επιτυχία στις διεθνείς εταιρίες που εδρεύουν, την εποχή εκείνη, στην Αίγυπτο.

1962: Το Κολλέγιο περνά, θάσει νόμο, στην κυριότητα του αιγυπτιακού κράτους. Το Saint George ακολουθεί τους Έλληνες ομογενείς που επιστρέφουν στην πατρίδα και οργανώνεται αμέσως για μια νέα περίοδο εκπαιδευτικής προσφοράς.

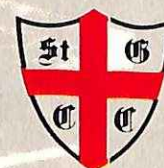
1964: Στην Αθήνα, στα διδακτήρια της οδού Μουρούζη 3Α, το Εμπορικό Κολλέγιο Άγιος Γεώργιος συνεχίζει με την ίδια επιτυχία την 25χρονη μορφωτική δραστηριότητά του. Το πρόγραμμα σπουδών εκσυγχρονίζεται, τα τμήματά του πολλαπλασιάζονται και το διδακτικό προσωπικό πλαισιώνεται με νέα στελέχη. Οι σπουδάστριες συνεχώς αυξάνονται. Οι απόφοιτες του Saint George θεωρούνται πια επαγγελματίες με σίγουρο μέλλον που το εξασφαλίζουν οι ειδικευμένες γνώσεις και οι εγκαταστάσεις της οδού Μουρούζη δεν αρκούν για να στεγάσουν τη μεγάλη του φήμη.

1979: Το Κολλέγιο αποκτά τα νέα ιδιόκτητα διδακτήριά του στη Νέα Κηφισιά. Στα μαθήματα προστίθενται οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, οι δημόσιες σχέσεις, το telex, το fax.

Το πρόγραμμα σπουδών του SAINT GEORGE εμπλουτίζεται τώρα με τμήματα επιμορφωτικών σπουδών. Οι δραστηριότητές του επεκτείνονται και στο χώρο του πολιτισμού. Οι εικαστικές εκθέσεις, οι διαλέξεις και οι εκδηλώσεις έρχονται να προσθέσουν την καλλιέργεια, που οφείλει να συνδυάζεται με τη μάθηση.

1991: Το Saint George κλείνει τα 53 του χρόνια, ανανεώνοντας την υπόσχεσή του: «Όλο και πιο ψηλά».

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ST. GEORGE

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ: ΕΣΠΕΡΟΥ 96 & ΘΗΣΕΩΣ, 145 64 Ν. ΚΗΦΙΣΙΑ, ΤΗΛ: 8079513
ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ: ΡΗΓΙΛΛΗΣ 14, 106 74 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 7228045 - 7226283

ΒΕΡΓΙΝΑ

ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΛΑΡΝΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

